

Nr 161.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till kungörelse om ändring i vissa delar av civila avlöningsreglementet den 4 januari 1939 (nr 8) m. m.; given Stockholms slott den 7 mars 1941.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att

dels godkänna härvid fogade förslag till kungörelser om ändring i vissa delar av civila avlöningsreglementet den 4 januari 1939 (nr 8) samt om ändrad lydelse av 20 § 1 mom. militära avlöningsreglementet den 15 juni 1939 (nr 275);

dels ock bifalla de förslag i övrigt, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Ernst Wigforss.

Förslag

till

kungörelse om ändring i vissa delar av civila avlöningsreglementet den 4 januari 1939 (nr 8).

Härigenom förordnas, *dels* att 15 § 4 mom., 52 § 7 mom. 5 punkten, 55 § 4 mom. 1 punkten och 58 § 2 mom. 3 punkten civila avlöningsreglementet den 4 januari 1939 skola hava nedanstående ändrade lydelse, *dels* att 6 punkten i 64 § 4 mom. samma reglemente skall utgå, *dels ock* att till 64 § skall fogas ett nytt moment, 5 mom. Bostad m. m., av den lydelse som här nedan angives:

15 §.

4 mom. Vid tjänstledighet för *havandeskap* eller *barnsbörd* skall kvinnlig tjänsteman

a) vidkännas A-avdrag under en tid av högst 120 dagar, dock ej för tid efter 90:e dagen från förlossningen;

b) vidkännas C-avdrag för tid därutöver.

52 §.

7 mom. Statens sinnessjukhus.

5. Överläkare äger — — — eller efterträdare.

Därest överläkare — — — finner skäligt.

För annan tjänsteman än överläkare gäller i stället för vad i 41 § första stycket stadgas att, därest åt tjänstemannen såsom bostad anvisas lägenhet, vilken äges eller disponeras av statsverket, han skall vara skyldig att bebo densamma. Prövas med hänsyn till tjänstemannens ekonomiska förhållanden eller andra särskilda omständigheter avsevärda olägenheter för tjänstemannen vara förenade med skyldigheten att taga i besittning honom anvisad bostad eller att vidare bebo redan innehavd sådan, må dock vederbörande myndighet på framställning av tjänstemannen kunna meddela honom befrielse från nämnda skyldighet. Innan sådan framställning upptages till prövning, skall tillfälle beredas ett för avgivande av yttrande i dylika ärenden utsett personalombud att utlåta sig över framställningen. Det ankommer på medicinalstyrelsen att meddela beslut angående sättet för utseende av personalombud och dettas verksamhetsområde.

Vad i 41 § andra stycket samt 42 och 43 §§ stadgas rörande tjänstebostad skall äga motsvarande tillämpning beträffande bostad, varom i nästföregående stycke är fråga.

55 §.

4 mom. Karolinska sjukhuset.

1. Semestertidens längd utgör årligen

a) för överläkare vid gynekologiska avdelningen av radiumhemmet 90 dagar samt för laborator och förste byråingenjör vid radiofysiska institutionen 60 dagar,

b) för assistent och tekniskt biträde vid radiofysiska institutionen, för tjänsteman tillhörande sjukvårdspersonalen vid radiumhemmet, vilken i sitt arbete handskas med röntgen eller radium, ävensom för reparatör vid röntgen- och ljusavdelningen av radiumhemmet 42 dagar, dock med rätt för sjukhusdirektionen att medgiva semester under ytterligare högst 18 dagar,

c) för tjänsteman — — — 42 dagar,

d) för annan — — — 35 dagar.

58 §.

2 mom. Telegrafverket.

3. På därom gjord ansökning äger Kungl. Maj:t medgiva, att tjänsteman, vilken förordnats såsom distriktschef, verkstadsdirektör, överdirektör eller överingenjör men vilkens förordnande upphört utan att efterföljas av förnyat förordnande, må återgå till ordinarie befattning inom den lönegrad han före förordnandet tillhörde. Har sådant medgivande lämnats, skall för bestämmande av tjänstemannens placering i löneklass så anses, som om han även under den tid förordnandet varat innehaft ordinarie befattning inom nämnda lönegrad.

Därest så — — — ordinarie tjänster.

64 §.

5 mom. Bostad m. m.

Distriktsveterinär i distrikt, där särskild bostad är av distriktet eller däri ingående kommun eller kommuner för veterinären anordnad och av länsstyrelsen, efter länsveterinärens hörande, godkänd, är skyldig att förhyra densamma till belopp, som, där överenskommelse ej kan träffas, fastställas av länsstyrelsen.

Äro till bostaden anslutna särskilda, för veterinärtjänstens skötande erforderliga utrymmen, såsom lokal för husdjursklinik, laboratorielokal, sjukstall el. dyl., skall i fråga om förhyrande m. m. av sådant utrymme gälla vad i första stycket sägs.

Innehavare av bostad, som i första stycket avses, eller, om han avlidit, hans dödsbo, åligger att till vikarie eller efterträdare på distriktsveterinärtjänsten mot skäligen ersättning upplåta expeditjonslokal och till bostaden eventuellt anslutna, för veterinärtjänstens skötande erforderliga särskilda utrymmen, ävensom, i den omfattning som kan finnas lämplig, tillhandahålla honom bostadsutrymme.

Är bostaden med därtill hörande särskilda utrymmen kostnadsfritt upplåten åt distriktsveterinären, skall tillhandahållande av expeditiionslokal m. m. samt bostadsutrymme ske utan ersättning.

I fråga om avträdande av bostad, som här avses, skall vad i 43 § 1 mom. stadgas äga motsvarande tillämpning.

Distriktsveterinär i distrikt, där bostad icke finnes för veterinären anordnad, är skyldig att vid honom beviljad semester eller tjänstledighet, där så påkallas och omständigheterna sådant medgiva, mot skälig ersättning tillhandahålla vikarie nödig expeditiionslokal.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1941.

Förslag

till

**kungörelse om ändrad lydelse av 20 § 1 mom. militära
avlöningsreglementet den 15 juni 1939 (nr 275).**

Härigenom förordnas, att 20 § 1 mom. militära avlöningsreglementet den 15 juni 1939 skall hava ändrad lydelse på sätt nedan angives:

20 §.

1 mom. Vid tjänstledighet — — — tid därutöver.

Vad i detta moment sägs gäller, i enlighet med vad därom är eller må varda särskilt stadgat, även i fråga om avlöning till beställningshavare, som erhåller tjänstledighet för tvångsvis anordnad läkarundersökning.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1941.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 7 mars
1941.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, förslag till vissa ändringar i civila avlöningsreglementet och militära avlöningsreglementet jämte vissa andra lönespörsmål. Departementschefen anför:

1. Ändring i bestämmelserna angående kvinnlig tjänstemans (lärares) tjänstledighet för havandeskap eller barnsbörd.

I 15 § 4 mom. civila avlöningsreglementet stadgas:

»Vid tjänstledighet för *havandeskap* eller *barnsbörd* skall kvinnlig tjänsteman

a) vidkännas A-avdrag under en tid av högst 120 dagar, varav högst 90 dagar efter förlossningen;

b) vidkännas C-avdrag för tid därutöver.»

Nämnda föreskrift är tillämplig även på kvinnliga lärare vid allmänna läroverk och seminarier m. fl. statliga läroanstalter.

Det nyss återgivna uttrycket »varav högst 90 dagar efter förlossningen» är givetvis närmast avsett att innebära, att lön med A-avdrag må uppbäras under ledighet, som i sammanhängande följd åtnjutes för tiden från och med förlossningen till och med högst 90:e dagen därefter. Men stadgandets avfattning synes icke utesluta jämväl den tolkningen, att ledigheten — med ett eller flera avbrott — kan utsträckas även för tid efter sistnämnda dag. Särskilt framträdande kan nämnda dubbeltydighet i författningens ordalydelse bliva på undervisningsväsendets område med hänsyn till där förekommande ferier.

I avlöningsreglementet den 30 september 1937 (nr 868) för lärare vid folk- och småskolor lämnas i 19 § föreskrifter angående avlöning åt lärare vid ledighet för vissa angivna ändamål. Härvid föreskrives, att läraren skall i löneavseende för sådan tid avstå ett belopp, motsvarande det vid tjänstledig-

het på grund av behörigen styrkt sjukdom i 17 § stadgade tjänstledighetsavdraget (»A-avdrag»). I anslutning härtill föreskrives i 19 § följande:

»Vad sålunda stadgats skall även gälla vid kvinnlig lärares ledighet för havandeskap eller barnsbörd under en tid av högst 90 dagar.»

När riksdagen i skrivelse den 11 juni 1937, nr 468, anmälde sina beslut i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löner reglering för folk- och småskollärare, anförde riksdagen i samband med behandlingen av frågan om avlöning under ledighet för havandeskap eller barnsbörd, att riksdagen ville ifrågasätta, huruvida icke sådan ledighet borde uttagas inom viss tid, som av Kungl. Maj:t bestämdes. Vid bestämmelsens definitiva utformning föreskrevs emellertid, såsom av det redan anförda framgår, icke någon sådan tidsbegränsning.

Den sist återgivna bestämmelsen gäller jämlikt 10 § avlöningsreglementet den 17 juni 1938, nr 419, jämväl beträffande kvinnlig nomadlärare.

Även i avlöningsreglementet den 11 november 1938 (nr 660) för lärare vid kommunala flickskolor, kommunala mellanskolor, praktiska mellanskolor och högre folkskolor föreskrives skyldighet för kvinnlig lärare att i löneavseende vidkännas A-avdrag vid ledighet för havandeskap eller barnsbörd under en tid av högst 90 dagar.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 5 april 1938 föreslagit, att den nysnämnda bestämmelsen i 19 § avlöningsreglementet för lärare vid folk- och småskolor, avseende avlöning under ledighet för havandeskap eller barnsbörd, skulle erhålla följande ändrade lydelse:

»Vad sålunda stadgats skall även gälla vid kvinnlig lärares ledighet för havandeskap eller barnsbörd under en tid av högst 90 dagar, dock icke beträffande ledighet, som infaller senare än 90 dagar efter det havandeskapet upphört.»

Såsom motivering för detta förslag anförde skolöverstyrelsen, att stadgandet i fråga borde givas sådan formulering, att därav tydligt framginge, inom vilken tid efter havandeskapets upphörande ledigheten skulle infalla för att bestämmelsen om samma tjänstledighetsavdrag som vid sjukdom skulle kunna tillämpas.

I utlåtande häröver den 23 april 1938 anförde *undervisningsväsendets lönenämnd*, att enligt vad lönenämnden hade sig bekant skulle det ha inträffat, att en lärarinna, vars nedkomst inträffat under loppet av ferier, begärt och erhållit 90 dagars ledighet för barnsbörd, räknat från och med början av den efter ferierna inträffande lästerminen. Skolöverstyrelsens förslag finge ses mot bakgrunden av sådana fall och skulle givetvis på ett effektivt sätt begränsa det ifrågavarande stadgandets tillämpning. Lönenämnden hade intet att erinra mot grundtanken i skolöverstyrelsens förslag men ville för sin del förordna, att det ifrågavarande författningsrummet erhöles följande ändrade lydelse:

»Vad sålunda stadgats skall även gälla vid kvinnlig lärares ledighet för havandeskap eller barnsbörd under en tid av högst 90 dagar, varvid likväl

tiden för tjänstledigheten ej må utsträckas längre än till och med 90:e dagen efter nedkomsten.»

Statskontoret anförde i utlåtande den 12 maj 1938, att 19 § sista stycket avlösningsreglementet syntes böra erhålla den av lönenämnden förordade lydelsen.

I skrivelse den 16 juni 1939 har *skolöverstyrelsen* ånyo framlagt förslag till ändring av 19 § avlösningsreglementet för lärare vid folk- och småskolor och därvid föreslagit samma bestämmelse som i sin nyssnämnda skrivelse den 5 april 1938.

Sedan det vid övervägande inom finansdepartementet av den förevarande frågan befunnits önskvärt, att densamma bleve belyst jämväl ur medicinsk synpunkt, upprättades inom departementet en promemoria över vad i ärendet förekommit, vilken för yttrande remitterades till medicinalstyrelsen. Styrelsen infortrade i ärendet yttrande från medlemmen av sitt vetenskapliga råd, *professorn E. Ahlström*, vilken anförde:

Då det gäller att motivera tjänstledighet efter förlossningen och den tid, under vilken sådan skall få åtnjutas, synes mig den bestämmande medicinska synpunkten böra vara, att tjänstledigheten från förlossningen räknat skall utsträckas så långt, att puerperiet (barnsängen) i vidsträckt bemärkelse hinner vara avslutat, d. v. s. att genitalorganen efter förlossningen återgått till sin normala beskaffenhet; härför räknar man allmänt med en tid av två månader efter förlossningen. En tjänstledighet efter denna tid synes mig sålunda — förutsatt att ej någon sjukdom tillkommer — sakna berättigande från medicinsk synpunkt.

I utlåtande den 17 juni 1940 har *medicinalstyrelsen* för egen del anfört följande:

I anslutning till professorn E. Ahlströms uttalande vill styrelsen framhålla, att de föreslagna 90 dagarnas ledighet efter barnsörden har ett starkt medicinskt motiv i önskvärdheten att bereda modern möjlighet att under det nyfödda barnets första levnadskvartal själv omhänderhava dess vård och genomföra regelbunden amning.

Medicinalstyrelsen har intet att erinra mot den av undervisningsväsendets lönenämnd föreslagna lydelsen av ifrågavarande författningsrum.

Departements-
chefen.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, gäller numera för kvinnlig ordinarie tjänsteman (lärare), å vilken civila avlösningsreglementet äger tillämpning, att tjänstledighet med A-avdrag kan i anledning av havandeskap eller barnsörd beviljas för en tid av högst 120 dagar, varav högst 90 dagar efter förlossningen. Härvid är icke i författningen uttryckligen utsagt, att sistnämnda tid av 90 dagar skall uttagas i omedelbar följd efter förlossningen.

Ej heller beträffande kvinnlig folk- eller småskollärare, kvinnlig nomadlärare eller kvinnlig lärare vid kommunal flickskola m. fl. högre kommunala läroanstalter angives i vederbörande författning någon motsvarande begränsning med avseende å tjänstledighetens förläggning till viss tid efter förlossningen.

Skolöverstyrelsen har, med instämmande i sak av dåvarande undervisningsväsendets lönenämnd, statskontoret och medicinalstyrelsen, ansett önskvärdt att, så vitt angår kvinnlig folk- eller småskollärare, ett begränsande tillägg gjordes till vederbörande avlöningsbestämmelse, så att därav tydligt framginge, inom vilken tid efter havandeskapets upphörande ledigheten skulle infalla för att bestämmelsen om samma tjänstledighetsavdrag som vid sjukdom skulle kunna tillämpas.

För egen del finner jag mig böra hävda den uppfattningen, att vid de ifrågavarande avlöningsbestämmelsernas tillkomst avsikten utan tvivel varit, att den tjänstledighet för havandeskap eller barnsbörd, som under högst visst antal dagar må beviljas på förmånliga villkor beträffande löneavdrag, skulle uttagas antingen omedelbart före och efter eller ock omedelbart efter nedkomsten. Enligt vad av medicinalstyrelsens yttrande framgår kunna i normala fall icke heller medicinska skäl åberopas för att ledighet för barnsbörd skulle få uttagas senare än 90:e dagen efter förlossningen.

Av vad i förevarande ärende förekommit framgår emellertid, att viss oklarhet rörande bestämmelsernas rätta tolkning gjort sig gällande. Jag anser mig därför böra föreslå, att hithörande författningsbestämmelser i erforderlig grad förtydligas.

Förslag torde sålunda böra föreläggas riksdagen om ändrad lydelse av 15 § 4 mom. civila avlöningsreglementet. Därest riksdagen bifaller förslaget, böra genom Kungl. Maj:ts försorg ändringar av motsvarande innebörd vidtagas i civila och militära icke-ordinariereglementena. Vidare torde Kungl. Maj:t böra inhämta riksdagens bemyndigande att i 19 § sista stycket avlöningsreglementet för lärare vid folk- och småskolor samt i 14 § A. 5) och 33 § 4 mom. avlöningsreglementet för lärare vid kommunala flickskolor m. fl. högre kommunala läroanstalter vidtaga erforderliga ändringar i det nu omhandlade avseendet.

Jag vill tillägga, att införandet i vederbörande författningar av förtydligande bestämmelser av nu angiven innebörd givetvis icke bör medföra återbetalningsskyldighet i sådana fall, då kvinnlig tjänsteman (lärare) mot löneavdrag motsvarande sjukavdrag tidigare må hava medgivits ledighet för barnsbörd under tid, som legat efter 90:e dagen efter förlossningen.

2. Visst undantag från de i civila avlöningsreglementet meddelade bestämmelserna angående tjänstebostad.

I sitt betänkande den 16 december 1937 med förslag till civilt avlöningsreglemente (SOU 1937: 48, sid. 217 o. f.) upptog 1936 års lönekommitté till behandling frågan om en omläggning av de statliga verkens tjänstebostadsförhållanden. På närmare anförd motivering föreslog kommittén — för att undanröja de irritationsmoment mellan verk och personal, som tvånget att bo av verket anvisad bostad understundom visat sig framkalla — att en uppdelning skulle ske av de bostäder, som staten ägde eller var över den dispone-

rade på det sätt, att de lägenheter, vilkas anvisande till tjänstemän såsom bostad vore betingat av ett direkt tjänsteintresse, skulle anses såsom tjänstebostäder i avlöningsreglementets mening, medan det övriga bostadsbeståndet skulle avvecklas. I avvaktan på denna avveckling borde dessa bostäder uthyras på den öppna marknaden och någon skyldighet att bebo dem borde icke åläggas befattningshavarna.

I enlighet härmed upptog kommittén under 41 § av sitt reglementsförslag bestämmelser av följande lydelse:

»Därest åt tjänsteman anvisas *tjänstebostad*, är han skyldig att bebo densamma. Med tjänstebostad förstås av statsverket ägd eller disponerad lägenhet, vars upplåtande åt viss tjänsteman vid verket finnes påkallat ur tjänstesympunkt.

I fråga om lägenhetens begagnande och bestämmandet av ersättningen härför gälla de närmare föreskrifter, som i detta kapitel stadgas eller som eljest meddelas av Kungl. Maj:t eller av vederbörande myndighet.»

De ytterligare föreskrifterna angående tjänstebostad, såsom i fråga om ersättning för tjänstebostad, tidpunkt för tjänstebostads avträdande m. m., intogs under 42 och 43 §§ av reglementsförslaget.

Vid den sålunda förordade omläggningen av verkens tjänstebostadsförhållanden ansågs emellertid undantag böra göras beträffande de av statens järnvägar ägda eller disponerade lägenheterna. Lönekommittén erinrade, huru som många av de till personalen vid statens järnvägar upplåtna bostäderna låge inom statens järnvägars inhägnade områden, inom bangårds-, stations- och verkstadsområden, och icke lämpligen kunde avyttras eller uthyras till hyresgäster utom verket. Med hänsyn till de svårigheter, som på grund av vid detta verk rådande särskilda förhållanden kunde befaras uppkomma vid en tillämpning av kommitténs avvecklingsförslag, ansåg kommittén, att för statens järnvägars del särskilda undantagsbestämmelser i ämnet borde meddelas. I enlighet härmed föreslog kommittén följande särstadgande för järnvägspersonalen:

»I stället för vad i 41 § första stycket stadgas gäller att, därest åt tjänsteman såsom bostad anvisas lägenhet, vilken äges eller disponeras av statsverket, han skall vara skyldig att bebo densamma. Prövas med hänsyn till tjänstemannens ekonomiska förhållanden eller andra särskilda omständigheter avsevärda olägenheter för tjänstemannen vara förenade med skyldigheten att taga i besittning honom anvisad bostad eller att vidare bebo redan innehavd sådan, må dock vederbörande myndighet på framställning av tjänstemannen kunna meddela honom befrielse från nämnda skyldighet. Innan sådan framställning upptages till prövning, skall tillfälle beredas ett för avgivande av yttrande i dylika ärenden utsett personalombud att utlåta sig över framställningen. Det ankommer på verkets styrelse att meddela beslut angående sättet för utseende av personalombud och dettas verksamhetsområde.

Vad i 41 § andra stycket samt i 42 och 43 §§ stadgas rörande tjänstebo-

stad skall äga motsvarande tillämpning beträffande bostad, varom här är fråga.»

Vad sålunda av kommittén i nu berörda delar föreslagits upptogs i proposition nr 263 till 1938 års riksdag och föranledde ingen erinran av riksdagen. Det för statens järnvägar gällande särstadgandet återfinnes numera under 58 § 3 mom. 8 punkten av civila avlöningsreglementet. Enligt föreskrift i civila icke-ordinariereglementet äger nämnda stadgande tillämpning jämväl å extra ordinarie tjänstemän och aspiranter vid statens järnvägar.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 12 september 1939 har *medicinalstyrelsen* hemställt, att särskilda bestämmelser i överensstämmelse med dem, som utfärdats för statens järnvägar, måtte meddelas beträffande tjänstebostäder vid statens sinnessjukhus. Till stöd härför har styrelsen anfört följande:

Flertalet av de till personalen vid statens sinnessjukhus upplåtna bostäderna, vilka äro av två huvudtyper, dels omöblerade s. k. familjebostäder för gift personal, dels möblerade bostäder för ogift personal, torde med hänsyn till nödvändigheten att vid utomordentliga tillfällen hava erforderlig personal lätt tillgänglig kunna anses vara behöfliga ur tjänstesynpunkt. Denna synpunkt har emellertid icke enbart varit avgörande vid uppförande av personalbostäder vid sinnessjukhusen. Dessa anstalters ofta isolerade läge långt från närmast belägna stadssamhälle har nödvändiggjort, att staten vid anstaltens anläggande måst bereda bostäder åt befattningshavarna, såväl de gifta som de ogifta. Med tiden har emellertid i anstalternas närhet uppvuxit tätt bebyggda samhällen, där befattningshavarna vid respektive sjukhus kunnat förhyra bostad eller genom köp skaffa sig eget hem. Denna möjlighet har också medfört att antalet gifta befattningshavare proportionsvis vuxit, utan att staten måst utöka antalet familjebostäder i motsvarande grad. Någon nämnvärd olägenhet av denna utflyttning från sjukhuset har hitintills icke försports, enär genom personalens kontinuerliga ökning och stegrad äktenskapsfrekvens de på sjukhuset befintliga bostäderna — såväl för gifta som för ogifta — hitintills kunnat upplåtas åt andra, i den mån innehavaren medgivits utflytta eller ingått äktenskap. Den tidpunkt torde emellertid icke vara avlägsen då en fortsatt utflyttning måste förhindras. Man torde visserligen icke numera kunna påstå, att samtliga till sinnessjukhusens personal upplåtna, av staten disponerade bostäder äro betingade ur tjänstesynpunkt även om stora flertalet, enligt vad ovan framhållits, torde kunna anses vara det, men å andra sidan synes man med hänsyn till sjukhusets karaktär av sluten sjukvårdsanstalt ej utan men för sjukhusdriften kunna för den fria hyresmarknaden upplåta ur tjänstesynpunkt icke betingade lägenheter vid sjukhuset. Dessutom torde det i varje enskilt fall vara mycket svårt att avgöra vilken av ett flertal lika bostäder, som är att anse såsom erforderlig ur tjänstesynpunkt, och vilken, som icke är det. Befattningshavarnas önskan att flytta ut från sjukhuset för att bilda eget hem är förståelig, men ett fortsatt tillmötesgående av densamma kan medföra, att ett flertal ursprungligen för personalens bekvämlighet uppförda bostäder komma att stå outhyrda, enär de icke lämpligen kunna uthyras till andra än befattningshavare vid respektive sjukhus.

I 58 § 3 mom. 8 punkten civila avlöningsreglementet har inryckts särskilda bestämmelser för tjänstebostäder för statens järnvägar. Enligt medicinalstyrelsens uppfattning äga de skäl, som föranlett nämnda bestämmelser, tillämplighet även beträffande statens sinnessjukhus.

Över ifrågavarande framställning anbefalldes *statens bostadsnämnd* att yttra sig. I utlåtande den 14 oktober 1939 anförde bostadsnämnden bl. a. följande:

Vad angår de i remissakten omförmälda bostäderna vid statens sinnessjukhus synes det bostadsnämnden av vad medicinalstyrelsen anfört framgå, att där i huvudsak ensartade förhållanden äro för handen som vid statens järnvägar och försvarsväsendet. Enligt vad nämnden inhämtat, ligger det stora flertalet personalbostäder vid sinnessjukhusen inom inhägnade anstaltsområden, på grund varav en uthyrning av dem på den fria marknaden får anses utesluten. Dessa bostäder kunna tydligen icke anses tillhöra det bostadsbestånd, som av 1936 års kommitté enligt ovanstående ansågs kunna småningom avvecklas. Även beträffande det relativa fåtal lägenheter, som är beläget utanför sådant område (omkring 120 lägenheter av ett totalt bostadsbestånd av omkring 3,000), synas i allmänhet samma förhållanden råda. Beträffande dessa bostäder, vare sig de ligga inom eller utom anstaltsområde, torde med få undantag kunna sägas, att de icke utan men för sjukhusdriften kunna upplåtas i den fria marknaden. Något bärande skäl till en kategoriklyvning av hithörande bostäder lär därför, enligt bostadsnämndens åsikt, knappast föreligga. Det torde till och med kunna ifrågasättas, om icke samtliga personalbostäder vid sinnessjukhusen äro av den natur, att de enligt civila avlöningsreglementets definition borde betraktas som tjänstebostäder i egentlig mening. De ha alla tillkommit i ett klart verksintresse. Även om beträffande vissa sinnessjukhus bostadsförhållandena småningom inträtt i ett förändrat läge, synes man dock kunna utgå från, att i regel vid resp. anstalter icke finnas personalbostäder till större antal eller av annan beskaffenhet än som kan anses betingat av tjänstens behov och intresse. Inom ramen av tillgängligt bostadsbestånd torde man även på rimligt sätt kunna vid anvisande av tjänstebostäder tillmötesgå personliga önskemål och behov hos befattningshavarna. Å andra sidan är nämnden icke främmande för den erfarenheten att, om avlöningsreglementenas principer för bestämmandet av ersättning för tjänstebostads rätt tillämpas — vilket ju innebär, att den allmänna hyresmarknaden blir grundläggande — befattningshavarna i åtskilliga fall kunna befinnas obenägna för inflyttning i tvångsvis anvisade tjänstebostäder. Svårigheter kunna därför befaras uppstå särskilt vid sådana verk, där flertalet tillgängliga bostäder med nödvändighet måste tagas i anspråk som tjänstebostäder. Även om man kunde utgå från, att gällande avlöningsreglemente skulle kunna tolkas så, att sinnessjukhusens bostäder samtliga vore att betrakta såsom tjänstebostäder i egentlig mening, kvarstår därför — i saknad av klara direktiv i förevarande hänseende — risken att intressekonflikter kunna uppstå mellan verket och personalen. För undanröjande av denna risk synes det vara av behovet påkallat, att särskilda bestämmelser i överensstämmelse med dem, som utfärdats för statens järnvägar, meddelas beträffande statens sinnessjukhus.

I detta sammanhang anser bostadsnämnden sig slutligen böra erinra om, att behov av särbestämmelser i förevarande avseende möjligen förefinnes även inom vissa andra delar av statsförvaltningen, exempelvis beträffande fångvårdens bostäder.

Sedan *svenska sinnessjukvårdspersonalens förbund* och *statens sinnessjukhus ekonomipersonals förbund* i gemensam skrivelse den 26 oktober 1939 på anförda skäl hemställt, att medicinalstyrelsens framställning icke måtte föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd, remitterades ärendet till *allmänna lönenämnden*, som den 24 januari 1940 utlätit sig bl. a. sålunda:

Med hänsyn till de av medicinalstyrelsen anförda omständigheterna och då uppförandet av de ifrågavarande personalbostäderna jämväl ägt rum i personalens intresse, ansåge lönenämnden befogat, att åtgärder vidtoges till förhindrande av en icke önskvärd utflyttning från dessa bostäder. Lönenämnden ville framhålla, att det ur statsverkets synpunkt givetvis icke kunde vara tillfredsställande, att förefintliga bostadsutrymmen icke utnyttjades i den utsträckning, som avsetts. Då förhållandena vid sinnessjukhusen i nu berörda hänseenden företedde betydande likheter med vad som förekomme vid statens järnvägar, finge lönenämnden tillstyrka, att för sinnessjukhusens vidkommande meddelades liknande sarsbestämmelser i fråga om tjänstebostad som de för statens järnvägar utfärdade. Föreskriften att ett särskilt utsett personalombud skulle beredas tillfälle att utlåta sig över framställningar om befrielse från skyldighet att bebo anvisad bostad syntes lönenämnden utgöra en garanti för att personalens intressen skulle i möjligaste mån bliva beaktade.

Med anledning av vad statens bostadsnämnd i sitt yttrande i ärendet anförde, ansåge sig lönenämnden böra tillägga, att, enligt vad lönenämnden under hand inhämtat från fångvårdsstyrelsen, något behov av liknande bestämmelser beträffande fångvårdspersonalens bostäder icke för närvarande förelåge.

Lönenämnden ville till slut erinra om, att bestämmelserna i 5 § kungörelsen 1937:292 angående förhandlingsrätt för statens tjänstemän torde vara tillämpliga i fall sådant som det förevarande.

En ledamot av lönenämnden förklarade sig, bl. a. med hänsyn till att förhandling i ärendet icke skett med vederbörande personalorganisationer, icke kunna för sin del tillstyrka medicinalstyrelsens framställning.

Genom remiss den 1 mars 1940 anbefalldes *medicinalstyrelsen* att ånyo avgiva yttrande i ärendet i anledning av vad därutinnan förekommit sedan styrelsen den 12 september 1939 ingivit sin framställning. I sitt i anledning härav den 21 maj 1940 avgivna utlåtande har styrelsen anförde, att vid förhandlingar med ombud för svenska sinnessjukvårdspersonalens förbund och statens sinnessjukhus ekonomipersonals förbund rörande förevarande ärende enighet uppnåtts i fråga om de av medicinalstyrelsen föreslagna särskilda bestämmelserna, i det att nämnda organisationer därvid förklarat sig tillstyrka medicinalstyrelsens i förberörda skrivelse den 12 september 1939 framställda förslag. I anslutning härtill har styrelsen förnyat sin i berörda skrivelse gjorda hemställan.

Såsom medicinalstyrelsen anförde skulle framdeles olägenheter för själva sjukhusdriften kunna uppstå, om personalen vid sinnessjukhusen obehindrat finge utflytta från de vid sjukhusen befintliga personalbostäderna. Styrelsen har också framhållit, att man ej utan men för sjukhusdriften kunde på den fria hyresmarknaden upplåta ur tjänstesynpunkt icke befingade lägenheter vid sjukhusen, liksom ock att det i de enskilda fallen mötte svårigheter att avgöra, vilka bostäder vore att anse såsom erforderliga ur tjänstesynpunkt och vilka som icke vore det. Med hänsyn härtill och då det givetvis är ett statsintresse, att de bostäder, som anordnats och bekostats av statsverket, bliva på behörigt sätt utnyttjade, finner jag mig böra biträda styrelsens för-

*Departements-
chefen.*

slag om skyldighet för vid sinnessjukhus anställd befattningshavare att bebo sjukhuset tillhörande bostadslägenhet, som anvisas honom till bostad, oavsett om lägenheten är att betrakta såsom tjänstebostad i avlöningsreglementets mening eller icke. Härför erfordras emellertid införande i civila avlöningsreglementet av särbestämmelser i ämnet. Dessa särbestämmelser torde böra givas motsvarande avfattning som de för statens järnvägars vidkommande i 58 § 3 mom. 8 punkten av reglementet meddelade och intagas under punkt 5 i reglementets 52 § 7 mom. Jag vill påpeka att, därest tjänstebostadsförhållandena ordnas på sätt skett vid statens järnvägar, tjänsteman vid sinnessjukhus likväl skulle under vissa förhållanden kunna befrias från skyldigheten att bebo honom anvisad bostad och att prövning av sådan fråga skulle ske i samråd med särskilt för ändamålet utsett personalombud.

Vid bifall till mitt förslag bör erforderlig ändring göras jämväl i civila icke-ordinariereglementet.

3. Semester för vissa befattningshavare vid karolinska institutet och karolinska sjukhuset.

I 55 § 4 mom. civila avlöningsreglementet hava meddelats vissa särskilda, från de allmänna semesterbestämmelserna i reglementets 11 § avvikande föreskrifter rörande semestertidens längd för bl. a. sådana befattningshavare vid karolinska sjukhuset, vilka i sin tjänstgöring hava att handskas med röntgen eller radium.

På chefens för ecklesiastikdepartementet föredragning har Kungl. Maj:t den 21 februari 1941 till riksdagen avlåtit proposition, nr 74, angående anslag till karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet samt till avlöningar vid karolinska mediko-kirurgiska institutet. Propositionen innefattar, bland annat, förslag om att forskningsavdelningarna vid Konung Gustaf V:s jubileumsklinik, nämligen svulstpatologiska avdelningen — efter övertagandet benämnd radiopatologiska avdelningen — och radiofysiska avdelningen, vilkas drift nu delvis bekostas av Konung Gustaf V:s jubileumsfond, skola från och med den 1 juli 1941 helt övertagas av statsverket och inordnas under karolinska sjukhuset. Enligt den föreslagna personalorganisationen för ifrågavarande institutioner efter övertagandet skulle å karolinska institutets stat nyuppföras 1 professor och föreståndare och 1 laborator, avsedda för radiopatologiska avdelningen, och 1 professor och föreståndare, avsedd för radiofysiska avdelningen, samtliga med avlöning enligt de för professor respektive laborator vid institutet gällande grunder, samt å karolinska sjukhusets stat upptagas följande befattningar, nämligen 2 laboratorer, tillika avdelningsföreståndare, i lönegrad A 28, 1 laborator, tillika kemist, i lönegrad A 26, 1 förste byråingenjör, tillika avdelningsföreståndare, likaledes i lönegrad A 26, 1 assistent i lönegrad A 14, 1 instrumentmakare i lönegrad A 10 och 1 förste vaktmästare i lönegrad A 7. Å andra sidan skulle den å

karolinska sjukhusets stat för närvarande uppförda befattningen såsom laborator i lönegrad A 26 vid radiofysiska avdelningen bortfalla.

I den framställning från *styrelsen för Konung Gustaf V:s jubileumsfond* av den 11 november 1939, som legat till grund för det i propositionen framlagda förslaget, har förordats, att för innehavarna av de nya befattningar, med vilka äro förenade göromål berörande röntgen eller radium, meddelas särskilda bestämmelser angående semestertidens längd. Dessa befattningar äro professorn och föreståndaren å radiofysiska avdelningen samt i övrigt följande befattningshavare å nämnda avdelning nämligen de tre laboratorerna, förste byråingenjören samt assistenten. Enligt förslaget skulle innehavarna av ifrågavarande befattningar äga åtnjuta semester, professorn under högst 90 dagar samt övriga befattningshavare under högst 60 dagar årligen. I de över framställningen avgivna yttrandena hava semesterfrågorna icke blivit särskilt berörda.

Styrelsens framställning, i vad den avser semesterfrågorna, har överlämnats till finansdepartementet för vidare behandling.

Vad först angår den årliga semestern för professorn och föreståndaren för radiofysiska institutionen torde denna böra i likhet med vad som gäller för överläkaren vid gynekologiska avdelningen av radiumhemmet bestämmas till 90 dagar. Föreskrift härom torde lämpligen kunna meddelas genom en komplettering av vederbörande instruktion. *Departements-
chefen.*

För laborator och förste byråingenjör vid förstnämnda institution synes semestern i anslutning till vad som föreslagits böra bestämmas till 60 dagar. Assistent vid institutionen bör i likhet med tekniskt biträde för fysiska mätningar berättigas åtnjuta semester under 42 dagar, med rätt för sjukhusdirektionen att medgiva semester under ytterligare högst 18 dagar. Förslag torde böra föreläggas riksdagen om komplettering av semesterföreskrifterna i 55 § 4 mom. 1 punkten civila avlöningsreglementet i enlighet härmed.

I detta sammanhang torde jag få påpeka, att professorer och laboratorer vid karolinska institutet äga i stället för semester åtnjuta ferier. Professorn ävensom laboratorn vid radiopatologiska institutionen skola emellertid, ehuru upptagna å karolinska institutets stat, icke tjänstgöra vid nämnda institut utan huvudsakligen vid radiopatologiska institutionen inom karolinska sjukhuset. Vid sådant förhållande synes en särskild föreskrift erfordras för reglerandet av deras semesterförhållanden. Jag föreslår, att semestern för den förre, i anslutning till vad som gäller för överläkare i allmänhet vid karolinska sjukhuset, bestämmas till 60 dagar samt för den senare till 45 dagar. På sätt jag nyss förordat i fråga om semester för professorn å radiofysiska institutionen torde stadgande härom böra meddelas i form av en instruktionsbestämmelse.

4. Vissa förordnandetjänstemäns vid telegrafverket återgång till förut innehavd befattning.

Enligt 58 § 2 mom. 3 punkten civila avlöningsreglementet äger Kungl. Maj:t på därom gjord ansökan medgiva, att tjänsteman, vilken förordnats såsom telefondirektör i Stockholm eller såsom verkstadsdirektör vid telegrafverket men vilkens förordnande upphört utan att efterföljas av förnyat förordnande, må återgå tili ordinarie befattning inom den lönegrad han före förordnandet tillhörde. Har sådant medgivande lämnats, skall för bestämmande av tjänstemannens placering i löneklass så anses, som om han även under den tid förordnandet varat innehaft ordinarie befattning inom nämnda lönegrad. Därest så erfordras för beredande åt tjänsteman i nu avsett fall av ordinarie befattning, äger Kungl. Maj:t besluta därav betingad tillfällig ökning av antalet ordinarie tjänster.

Motsvarande bestämmelser äro i reglementet meddelade beträffande postsparbankschef vid postverket, distriktschef, förrådsdirektör, verkstadsdirektör och verkstadsöveringenjör vid statens järnvägar, kraftverksdirektör, överingenjör, driftdirektör, förrådsdirektör och kanaldirektör vid statens vattenfallsverk samt försäljningschef vid domänverket.

Tidigare i dag har chefen för kommunikationsdepartementet anmält förslag till riksdagen angående omorganisation av telegrafverket m. m. I detta förslag ingår bl. a. inrättandet av vissa nya förordnandetjänster vid nämnda verk, nämligen befattningar såsom överdirektör, överingenjör och distriktschef. I samband med omorganisationen skulle befattningen såsom telefondirektör i Stockholm bortfalla. Departementschefen har i nämnda sammanhang anført, att ett bifall härtill påkallade ändring av föreskrifterna i 58 § 2 mom. 3 punkten civila avlöningsreglementet i syfte att bereda innehavarna av nämnda nya tjänster möjlighet att återgå till ordinarie befattning inom förut innehavd lönegrad.

*Departements-
chefen.*

På grund av vad sålunda förekommit får jag förorda, att förslag föreläggas riksdagen om sådan ändring av stadgandet i 58 § 2 mom. 3 punkten civila avlöningsreglementet, att å ena sidan befattningen såsom telefondirektör i Stockholm bortfaller samt att å andra sidan där införas de nya befattningarna såsom överdirektör, överingenjör och distriktschef vid telegrafverket.

5. Bestämmelser angående tjänstebostad för distriktsveterinärer.

Avlöningsförmånerna för distriktsveterinärerna äro numera reglerade genom bestämmelser i civila avlöningsreglementet. Med hänsyn till de betydande avvikelser från de i reglementet meddelade allmänna bestämmelserna, främst i fråga om löneplanen, som ansetts nödvändiga vid ordnandet av distriktsveterinärernas löneförhållanden, hava emellertid löneföreskrifterna för

nämnda tjänstemannagrupp — i likhet med vad som skett beträffande vissa andra befattningshavargrupper, såsom provinsialläkare, rektorer m. fl. — upptagits under en särskild paragraf, 64 §, av reglementet. Därvid hava allenast vissa av reglementets allmänna bestämmelser genom direkt hänvisning gjorts tillämpliga å distriktsveterinär, medan paragrafen i övrigt upptager för distriktsveterinärer erforderliga specialföreskrifter. Nämnda hänvisning omfattar emellertid icke de i 41—43 §§ av reglementet meddelade föreskrifterna om tjänstebostad. Ej heller hava i samband med distriktsveterinärernas inordnande under civila avlöningsreglementet särföreskrifter i nämnda hänseende blivit, så vitt angår denna kategori tjänstemän, intagna i reglementet.

I skrivelse till chefen för jordbruksdepartementet den 4 oktober 1940 hava av *kommunalfullmäktige i Östra Husby kommun utsedda kommitterade för byggande av veterinärbostad* hemställt, att frågan om utnyttjande för framtiden av veterinärbostäder, som uppförts av vederbörande kommuner, måtte underkastas utredning samt att Kungl. Maj:t med ledning av utredningens resultat måtte utfärda bestämmelser i ämnet. Kommitterade hava därvid i huvudsak anfört följande.

Överallt på landsbygden mötte man ofta svårigheter att få lämpliga bostäder och ämbetslokaler för tjänstemän. Ofta vore det ock så, att dessa tjänstemän inte på förhand kunde veta om de stannade på en plats eller huru länge, varför det vore svårt för dem att planera för och bygga egna bostäder. Lämpliga bostäder att hyra, som också passade till tjänstebostäder, förekomme mera sällan på den rena landsbygden. Följden bleve, att dessa tjänstemän i stor utsträckning begärde och erhöle tillstånd att bosätta sig i närmaste samhälle eller stad. Denna utveckling att landsbygden avfolkades ej blott genom jordbruksbefolkningens utflyttning utan också av andra, som hade sin verksamhet på landsbygden, vore beklaglig, allra helst som kommunerna ginge miste om goda skatteobjekt.

Dessa olägenheter framträdde särskilt tydligt i fråga om veterinärerna. Önskvärdheten av att de bodde på central plats inom distriktet låge i öppen dag, så att de vore lätt anträffbara och resorna ej bleve onödigt dyra. I sådana fall, där lämpliga bostäder ej ginge att uppbringa, kunde tänkas, att kommun trädde till och uppförde veterinärbostad, som sedan uthyrdes till veterinären. I sådana fall, där bostäder kunde ordnas på sådant sätt, vore det önskvärt, att veterinären också finge föreläggande att bebo en sådan bostad som tjänstebostad. Ett sådant föreläggande vore mycket viktigt därför, att en liten landskommun, om en tjänsteman flyttade och efterträdaren av någon anledning ej ville övertaga denna bostad, ej hade möjlighet att uthyra den samma till någon annan lämplig person, varför kommunen kunde göra stora ekonomiska förluster, detta helst som en bostad, speciellt uppförd för t. ex. en veterinär och försedd med utrymmen för laboratorium och andra anordningar som dikterades av yrkets art, ej med fördel kunde utnyttjas av någon annan.

Sedan Kungl. Maj:t genom beslut den 11 oktober 1940 uppdragit åt *medicinalstyrelsen* att verkställa den begärda utredningen, har styrelsen, som infordrat yttrande i ärendet från svenska distriktsveterinärföreningens styrelse, den 6 november 1940 inkommit med förslag till bestämmelser i ämnet.

Styrelsen framhåller inledningsvis, att någon av staten uppförd bostad för distriktsveterinär styrelsen veterligt icke funnes och att förslag i sådant hänseende med all sannolikhet ej heller komme att framläggas inom den närmaste framtiden. I betraktande härav hade medicinalstyrelsen ansett sin föreliggande uppgift begränsad till att yttra sig endast i fråga om tjänstebostäder, som av landsting eller distrikt eller en eller flera kommuner därinom uppförts eller vore avsedda att uppföras åt distriktsveterinärer. Enligt tillgänglig underhandsuppgift skulle antalet sådana bostäder uppgå till högst 25.

De av styrelsen föreslagna bestämmelserna innehålla i huvudsak följande.

Distriktsveterinär i distrikt, där särskild bostad är av landsting eller distrikt eller av till distriktet hörande kommun eller kommuner eller kommunalförbund anordnad, är skyldig att förhyra och bebo densamma under nedan angivna förutsättningar:

- 1) Bostaden skall hava ett för sitt ändamål lämpligt läge.
- 2) Bostaden skall vara ändamålsenlig. Härför erfordras, att den är uppförd enligt av länsstyrelsen, efter hörande av länsveterinären och svenska distriktsveterinärföreningens styrelse, godkända ritningar samt försedd med nutida bekvämligheter och bilgarage samt för tjänstens behöriga skötande nödvändiga utrymmen, såsom expeditionsavdelning och lokal för inrättande av ett enkelt laboratorium (det sistnämnda kan även förläggas utom bostaden). Till bostaden böra dessutom höra stall och kliniklokal. Sistnämnda två lokaler samt eventuellt utom bostaden förlagt laboratorium skola likaledes inrättas och uppföras enligt ritningar, godkända på nyss angivet sätt; motsvarande skall även gälla i fråga om behöfliga moderniseringar.

Då byggnadsarbetet fullbordats, skola byggnaderna på ägarens bekostnad avsynas av en av länsstyrelsen utsedd byggnadssakkunnig person (eventuellt länsarkitekten), som har att utlåta sig huruvida arbetet utförts enligt fastställda ritningar.

Därefter har länsstyrelsen att besluta i fråga om godkännande av byggnadsarbetet.

Äro bostad samt därtill hörande utrymmen inrättade och uppförda, innan nu föreslagna bestämmelser meddelats, skall länsstyrelsen inhämta yttrande av länsveterinären och svenska distriktsveterinärföreningens styrelse samt låta på ägarens bekostnad genom av länsstyrelsen utsedd byggnadssakkunnig person avsyna nämnda byggnader och utrymmen. Befinnas dessa vid nämnda avsyning vara ändamålsenliga, skola de av länsstyrelsen godkännas; i annat fall skall länsstyrelsen föreskriva ägaren att verkställa nödiga om- eller tillbyggnader, varefter avsyning av desamma skall ske i enlighet med vad nyss angivits samt godkännande under ovan nämnd förutsättning meddelas av länsstyrelsen.

Om tjänsten är med ordinarie innehavare besatt, skall även dennes yttrande inhämtas av länsstyrelsen.

3) Hyresbeloppet skall vara maximerat och får icke överstiga det pris, som å orten i allmänhet gäller för lägenhet, vilken beträffande storlek och bekvämlighet samt beskaffenhet i övrigt kan anses likvärdig med tjänstebostaden.

4) Hyran skall erläggas månatligen.

5) Skatter och onera samt försäkring betalas av bostadens ägare.

6) Ägaren är skyldig att väl underhålla anläggningen samt vid behov modernisera densamma.

7) Beträffande avflyttning från bostaden skall, såvida annat icke avtalats, gälla följande:

Innehavare av bostad eller, om han avlidit, hans dödsbo åligger att till vikarie eller efterträdare på distriktsveterinärtjänsten mot skälig ersättning upplåta expeditjonsavdelning, laboratorium och garage ävensom i den omfattning, som kan finnas lämplig, tillhandahålla honom bostadsutrymme. Har hyra erlagts för stall- och kliniklokaler, skall vikarie eller efterträdare, som önskar disponera sistnämnda lokaler, till bostadsinnehavaren eller dödsboet erlagga skälig ersättning jämväl för dessa.

Dessutom skola rörande avflyttningen under ovan angiven förutsättning gälla nedan nämnda bestämmelser:

a) Distriktsveterinär skall vid transport eller befordran äga rätt såväl att utan uppsägning avflytta från bostaden den första dagen i månaden efter det han erhöll kännedom om beslutet rörande transporten eller befordringen som att, om han så önskar, disponera bostaden under högst två månader från nämnda tidpunkt.

b) Därest bostadsinnehavaren avgår ur tjänst med pension eller entledigas, skall han avträda bostaden inom två månader efter avgången eller entledigandet.

c) Om distriktsveterinär avlidit, skall hans dödsbo avträda bostaden å far-dag, som infaller näst efter tre månader från det dödsfallet skett.

8) För den händelse ägaren önskar använda byggnaderna för annat än ovannämnda ändamål, skall distriktsveterinären äga åtnjuta minst 6 månaders uppsägningstid före avflyttningen.

9) Tvistigheter beträffande tillämpningen av någon av de under ovannämnda punkter berörda villkoren skola hänskjutas till länsstyrelsen för avgörande.

Slutligen skulle enligt styrelsens förslag distriktsveterinär, som ägde egen bostad å stationeringsorten innan tjänstebostad uppförts, vara berättigad att bebo den egna bostaden och sålunda vara fritagen från skyldighet att bebo tjänstebostad.

Över medicinalstyrelsens förslag hava utlåtanden avgivits av *statskontoret* den 7 december 1940, av *statens bostadsnämnd* den 30 december 1940, av *svenska landskommunernas förbund* den 14 januari 1941 samt av *byggnadsstyrelsen* den 21 januari 1941.

Statskontoret har intet att erinra mot att för distriktsveterinär föreskrives skyldighet att bebo anvisad och vederbörligen godkänd tjänstebostad men framställer erinringar beträffande vissa av de av medicinalstyrelsen föreslagna detaljbestämmelserna. Sålunda anser ämbetsverket, att hyresersättningen för bostaden bör bestämmas efter överenskommelse mellan distriktsveterinären och bostadsupplåtaren samt att, där överenskommelse ej kan träffas, ersättningen bör fastställas av vederbörande länsstyrelse. Någon maximering av hyresbeloppet bör under denna förutsättning icke förekomma. Tiden för hyresersättningens erläggande bör enligt statskontorets mening bestämmas efter överenskommelse. Därest distriktsveterinär befordras eller i annan ordning förflyttas eller han avgår från tjänsten med pension eller han av annan anledning avgår ur tjänst eller entledigas, bör i fråga om bostadens disponerande motsvarande föreskrifter meddelas, som enligt 43 § civila av-löningsreglementet gälla för av statsverket upplåten bostad.

Utöver de av medicinalstyrelsen föreslagna bestämmelserna föreslår statskontoret meddelande av föreskrifter om skyldighet för tjänstinnehavare att med aktsamhet begagna och väl vårda åt honom upplåten bostad m. m.

Jämväl statens bostadsnämnd anser att, därest av landsting, kommun el. dyl. åt distriktsveterinär upplåten bostad är lämpad för sitt ändamål och godkänd som sådan, veterinären i regel bör vara skyldig bebo densamma. Ej heller framställer bostadsnämnden någon erinran mot det av medicinalstyrelsen för övergångsförhållanden avsedda undantaget från denna regel i det fall, att veterinären äger och bebor egen bostad å stationeringsorten.

Bostadsnämnden avråder, i likhet med statskontoret, från införande av en föreskrift om maximering av hyresersättningen. Ersättningen för bostaden, däri inbegripen i förekommande fall gottgörelse för centraluppvärmning, bör enligt nämndens mening bestämmas med hänsyn till det pris, som å orten i allmänhet gäller för likvärdig lägenhet. Till undvikande av att distriktsveterinär skall kunna påtvingas för stor bostad med därav följande alltför betungande ersättningsskyldighet bör föreskrift meddelas om storleken av den bostad, för vilken han skall vara ersättningsskyldig. Där överenskommelse ej kan träffas mellan distriktsveterinären och bostadsupplåtaren om ersättningsbeloppet, bör den förre äga hänskjuta ersättningsfrågan till någon myndighet. Jämkning av fastställd ersättning bör icke medgivas, innan ett år förflutit från det densamma senast fastställdes.

Nämnden förklarar sig sakna möjlighet bedöma, huruvida för distriktsveterinär särskilt gällande förhållanden kunna anses påkalla avvikelser från de bestämmelser i fråga om avflyttning från upplåten bostad, som innefattas i civila avlöningsreglementet. Särskilt ifrågasätter nämnden, om icke för det fall, att distriktsveterinär avgår ur tjänst med pension eller entledigas, den angivna tidsfristen av två månader efter avgången eller entledigandet kan vara alltför kort.

Styrelsen för svenska landskommunernas förbund anför, att styrelsen ur de synpunkter densamma företräder icke har någonting att erinra mot det framlagda förslaget. Ej heller byggnadsstyrelsen har i huvudsak något att erinra mot förslaget men uttalar önskvärdheten av att bestämmelser meddelas, huruvida hyra skall utgå för till tjänstebostaden hörande expeditionslokal, laboratorium, stall och kliniklokal. Styrelsen finner det likaledes önskvärt, att föreskrifterna om hyresersättningens fastställande givas i huvudsak samma formulering som motsvarande bestämmelser i 42 § 2 mom. civila avlöningsreglementet.

Medicinalstyrelsens förslag med däröver avgivna utlåtanden har sedermera överlämnats till finansdepartementet för vidare behandling.

Departements-
chefen.

Såsom av det anförda framgår har medicinalstyrelsen framlagt förslag till detaljerade bestämmelser för reglerande av tjänstebostadsförhållandena för distriktsveterinärer i sådana veterinärdistrikt, där särskild bostad för veterinären är av distriktet eller av till distriktet hörande kommun eller kommuner eller kommunalförbund eller av landsting anordnad. Mot förslaget hava av de hörda myndigheterna framförts vissa erinringar.

Det synes mig angeläget, att vissa av de föreslagna föreskrifterna, om ock med en del ändringar, intagas bland de i 64 § civila avlöningsreglementet för distriktsveterinärer avsedda avlöningsbestämmelserna. Att märka är att, då här icke är fråga om bostad som upplåtes av statsverket, de i civila avlöningsreglementet införda allmänna bestämmelserna om tjänstebostad icke kunna utan vidare komma i tillämpning. Jag vill ock erinra, att bland avlöningsbe-

stämmelserna för provinsialläkare i 59 § 5 mom. civila avlöningsreglementet äro införda vissa särskilda bestämmelser angående tjänstebostad för läkare i sådana provinsialläkardistrikt, där bostad är av distriktet eller däri ingående kommun eller kommuner för läkaren anordnad och av länsstyrelsen godkänd. Dessa föreskrifter synas mig kunna tjäna till ledning vid meddelande av tjänstebostadsbestämmelser för distriktsveterinärer.

I första hand torde böra föreskrivas, att distriktsveterinär i distrikt, där särskild bostad är av distriktet eller däri ingående kommun eller kommuner för veterinär anordnad och av länsstyrelsen efter länsveterinärens hörande godkänd, skall vara skyldig att förhyra densamma till belopp, som, där överenskommelse ej kan träffas, fastställes av länsstyrelsen. Det sagda bör ock gälla, där till bostadsfastigheten höra särskilda utrymmen, som äro erforderliga för veterinärtjänstens skötande, såsom lokal för husdjursklinik, laboratorielokal, sjukstall el. dyl. Jag delar sålunda den av statskontoret uttalade meningen, att hyresersättningen bör bestämmas efter fri överenskommelse mellan tjänst innehavaren och bostadsupplåtaren samt att någon maximering av hyran icke bör förekomma. Där överenskommelse om ersättningsbeloppet ej kan träffas, bör detsamma såsom statskontoret föreslagit fastställas av länsstyrelsen. Någon viss termin för hyrans erläggande synes mig icke böra stipuleras. För det fall, att tjänst innehavaren befordras eller förflyttas till annan stationeringsort eller avgår från tjänsten eller entledigas, synas mig de i 43 § 1 mom. civila avlöningsreglementet givna bestämmelserna kunna utan olägenhet göras direkt tillämpliga.

Enligt 64 § 4 mom. 6 punkten civila avlöningsreglementet är distriktsveterinär, som åtnjuter semester eller tjänstledighet, skyldig att, där så påkallas och omständigheterna sådant medgiva, mot skälig ersättning tillhandahålla vikarie nödig expeditiionslokal. Denna föreskrift är givetvis tillämplig, oavsett om distriktsveterinären bebor tjänstebostad eller annan bostad. För provinsialläkare, som innehar tjänstebostad, är emellertid i 59 § 5 mom. stadgad en vidsträcktare skyldighet i avseende å tillhandahållande av utrymme åt vikarie. Det synes mig lämpligt, att bestämmelserna för distriktsveterinär i denna del närmare anslutas till de för provinsialläkare redan gällande.

Skyldighet att underkasta sig de nya bestämmelserna skulle givetvis åligga den, som hädanefter utnämnes till distriktsveterinär. Samma skyldighet torde ock kunna åläggas redan utnämnd distriktsveterinär, som på egen ansökan erhåller förflyttning till distrikt, där bostad för veterinären är anordnad. I övrigt torde nuvarande innehavare av distriktsveterinärsbefattningar icke kunna förpliktas att underkasta sig de nya bestämmelserna angående tjänstebostad.

6. Dispens för vissa befattningshavare från gällande bestämmelser angående förening av tjänster.

I 4 § 1 mom. civila avlösningsreglementet stadgas följande:

»Med tjänst, som avses i detta reglemente, må förenas ordinarie statlig befattning, vilken tillsättes genom förordnande tills vidare och med vilken pensionsrätt icke är förenad, ävensom extra ordinarie statlig befattning inom högre lönegrad, dock under förutsättning att tjänstemannen frånträder utövädet av förstnämnda tjänst.

I övrigt må tjänst, som avses i reglementet, icke förenas med ordinarie eller extra ordinarie befattning i statens tjänst, ej heller med jämförlig kommunal befattning, så framt ej Kungl. Maj:t och riksdagen för visst fall annorlunda beslutit.»

För lärare vid de allmänna läroverken, folk- och småskoleseminarierna m. fl. statliga läroanstalter har i reglementets 55 § 9 mom. 4 punkt stadgats vissa undantag från förenämnda stadgande. I punktens första stycke föreskrives följande:

»Såsom undantag från vad i 4 § 1 mom. stadgas gäller, att med befattning såsom lärare i övningsämne vid någon av de i detta moment avsedda läroanstalterna må kunna förenas annan tjänst, därest skolöverstyrelsen på där-om gjord framställning prövar sådan förening kunna utan olägenhet för undervisningen äga rum; dock att fråga om förening med sådan övningslärarbefattning av ordinarie statlig eller därmed jämförlig kommunal övningslärarbefattning skall underställas Kungl. Maj:ts prövning. Medgivande varom nu sagts skall, där så kan ske, avse viss tid, som ej bör överstiga tre år i sänder.»

Slutligen är i detta sammanhang att erinra om stadgandet i 5 § 1 mom. avlösningsreglementet den 30 september 1937 för lärare vid folk- och småskolor, vari stadgas:

»Med ordinarie lärarbefattning må icke förenas annan tjänst å rikets eller riksdagens stat, ej heller, utan att sådant medgivits genom beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen, å kommuns stat.»

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 20 mars 1940 har *skolöverstyrelsen* gjort framställning om rätt för musikläraren vid östra realskolan i Göteborg *Werther Carlson* att med sin tjänst få förena ordinarie folkskollärartjänst vid Göteborgs folkskolor. Överstyrelsen har därvid till en början erinrat, att Carlson på därom gjord ansökan och sedan vederbörande rektor och skolöverstyrelsen tillstyrkt ansökningsgenomgången genom Kungl. Maj:ts beslut den 14 oktober 1939 medgivits rätt att få förena sin ordinarie övningslärarbefattning vid östra realskolan i Göteborg med ordinarie musiklärartjänst vid Göteborgs folkskolor. Av handlingarna i nämnda ansökningsärende hade ingenting annat framgått än att fråga varit om förening av statlig övningslärarbefattning med sådan kommunal övningslärarbefattning, som avsåges i 55 § 9 mom. 4 punkten första stycket, till vilket författningsrum sökanden också hade hänvisat. Därefter har överstyrelsen i huvudsak anfört följande:

Nu hade det emellertid kommit till överstyrelsens kännedom, att tjänsten vid folkskolorna i Göteborg icke vore en kommunal övningslärarbefattning i egentlig mening utan en ordinarie folkskollärartjänst, ehuru undervisningen omfattade uteslutande sång och musik. På grund härav syntes ovan nämnda bestämmelse icke äga tillämpning i detta fall.

Visserligen stadgades å anført ställe, att med befattning som lärare i övningsämne vid bl. a. allmänna läroverk kunde förenas annan tjänst — för så vitt det icke vore fråga om viss övningslärarbefattning — därest skolöverstyrelsen på därom gjord framställning prövade sådan förening kunna utan olägenhet för undervisningen äga rum. Detta syntes kunna innebära, att överstyrelsen skulle kunna avgöra här ifrågavarande ärende. Men i 5 § 1 punkten avlöningsreglementet för lärare vid folk- och småskolor stadgades, att med ordinarie lärartjänst icke finge förenas annan tjänst å rikets eller riksdagens stat. På grund härav syntes bestämmelsen i § 55 mom. 9 punkt 4 första stycket civila avlöningsreglementet icke här kunna tillämpas. Enligt nyss nämnda bestämmelse i avlöningsreglementet för lärare vid folk- och småskolor syntes en tjänsteförening av här ifrågavarande slag över huvud icke vara möjlig, vilket däremot syntes vara fallet enligt civila avlöningsreglementets huvudbestämmelse om tjänsteförening, 4 § 1 mom. andra stycket.

Vad sakfrågan beträffade, syntes ingen tvekan kunna råda. Föreningen av de nämnda tjänsterna hade ägt rum redan år 1914, då musiklärare Carlson utnämndes till musiklärare vid östra realskolan. Tjänsten vid folkskolorna hade han innehaft sedan år 1910.

I anslutning härtill har överstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga de åtgärder, som kunde befinnas nödvändiga för att musiklärare Carlson fortfarande kunde innehava de ordinarie tjänster vid östra realskolan i Göteborg och vid Göteborgs folkskolor, till vilka han tidigare utnämnts.

Allmänna lönenämnden har i infortrat utlåtande den 29 maj 1940 understrukit, att tjänsteförening i förevarande fall icke kan äga rum, med mindre riksdagens samtycke härtill — utom ramen för vad som förutsatts i avlöningsreglementet för lärare vid folk- och småskolor — utverkats. Med hänsyn till de i ärendet föreliggande särskilda omständigheterna, främst det förhållandet att Carlson under en lång följd av år innehaft förenämnda båda tjänster, har lönenämnden icke velat motsätta sig, att åtgärder vidtagas för inhämtande av riksdagens samtycke till tjänsteföreningen.

Vidare har ordinarie folkskolläraren vid Göteborgs folkskolor *Torsten Carlsson* i en till Kungl. Maj:t ingiven ansökning anhållit om tillstånd att med sin tjänst få förena befattningen såsom ordinarie organist och kantor i Göteborgs Masthuggs församling. Av ansökningen framgår, att Carlsson tillträtt nämnda organist- och kantorsbefattning den 13 juni 1920 och att han den 1 maj 1925 blivit ordinarie innehavare av densamma. Den 1 juli 1939 har han erhållit sin innehavande ordinarie folkskollärartjänst efter att dessförinnan från och med höstterminen 1924 — med undantag allenast för år 1928 — hava innehaft icke-ordinarie lärartjänst vid nämnda folkskolor. Med organist- och kantorsbefattningen vore förenad en tjänstgöring av allenast 4 å 5 timmar i veckan.

I ärendet hava utlåtanden avgivits av *skolöverstyrelsen* den 5 mars, av *statskontoret* den 6 maj samt av *allmänna lönenämnden* den 29 maj 1940.

Skolöverstyrelsen, som finner stadgandet i 5 § 1 mom. avlöningsreglementet för lärare vid folk- och småskolor i förevarande fall äga tillämpning, framhåller, att den arbetsbörda, som åläge sökanden i den kyrkliga tjänsten, icke vore större än som vore vanligt vid åtskilliga, med ordinarie folkskollärartjänster i laga ordning förenade organistbefattningar. Något sakligt hinder syntes därför icke föreligga för bifall till ansökningen. Överstyrelsen hemställer, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärd för inhämtande av riksdagens medgivande till tjänsteföreningen.

Allmänna lönenämnden, som anlagt samma synpunkter på ärendet som skolöverstyrelsen, förklarar sig med hänsyn härtill och till att sökanden under en lång följd av år innehaft organisttjänsten icke vilja motsätta sig, att åtgärd vidtages för inhämtande av riksdagens beslut i ärendet.

Lönenämnden framhåller i detta sammanhang, att inhämtande av riksdagens samtycke till tjänsteförening i fall sådana som det förevarande måste anses innebära en onödig omgång. Enligt lönenämndens mening borde genom en reglementsändring söras för att Kungl. Maj:t erhöles befogenhet att ensam träffa avgörande i angivna hänseende.

I motsats mot förenämnda myndigheter ifrågasätter statskontoret, huruvida i förevarande fall tillräckliga skäl kunna anses föreligga för en framställning till riksdagen i ärendet. Ämbetsverket förordar, att den gjorda framställningen icke måtte föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Departements-
chefen.

I anledning av vad allmänna lönenämnden anfört om behovet av en ändring av bestämmelserna om tjänsteförening i avlöningsreglementet för lärare vid folk- och småskolor vill jag framhålla, att ifrågavarande bestämmelser — liksom ock de i sådant hänseende meddelade bestämmelserna i avlöningsreglementet för de högre kommunala skolorna — icke på ett ur saklig synpunkt tillfredsställande sätt ansluta sig till motsvarande bestämmelser i civila avlöningsreglementet, ett förhållande som givetvis bland annat är beroende av att reglementena tillkommit vid olika tidpunkter. Jag har emellertid ansett mig icke på grund av de föreliggande framställningarna böra ingå på någon prövning av de ändringar i vederbörande reglementen, som skulle erfordras för att åstadkomma en utjämning i förevarande hänseende. Denna fråga synes mig vara av den natur, att den lämpligen bör upptagas till behandling i samband med en blivande revision av de av Kungl. Maj:t utfärdade avlöningsreglementena för kommunala lärare.

Vid sådant förhållande och i betraktande av de särskilda omständigheter, som anförts i de nu föreliggande ärendena, vill jag icke motsätta mig, att Kungl. Maj:t utverkar riksdagens samtycke till de tjänsteföreningar, varom i ärendena är fråga.

7. Avlöning till viss civil personal i statens eller kommuns tjänst under tjänstgöring vid allmänt hemvärn eller verkshemvärn.

I överensstämmelse med riksdagens beslut har Kungl. Maj:t den 31 maj 1940 utfärdat kungörelse (nr 408) om hemvärnets organisation och uppgifter m. m. (hemvärnskungörelse). I enlighet med nämnda kungörelse består hemvärnets, som utgör en del av lantförsvaret, av militärt organiserade, på frivillighetens väg rekryterade förband, vilkas främsta uppgift är att verka för det omedelbara trygghandet av den egna hemorten (kungörelsens 1 §). Hemvärnets högsta ledning utövas under chefen för armén av en hemvärnschef, som i sitt arbete biträdes av en hemvärnsstab (2 §). Överinseendet av hemvärnets inom varje militärområde åligger militärområdesbefälhavaren. Under denne utövas ledningen av hemvärnets inom varje inskrivningsområde av inskrivningsbefälhavaren (3 §). För hemvärnets organiserande indelas inskrivningsområdena i hemvärnskretsar. Hemvärnskretsarna indelas i hemvärnsområden. För varje hemvärnskrets förordnas en hemvärnskretsbefälhavare och för varje hemvärnsområde en hemvärnsområdesbefälhavare. Under hemvärnsområdesbefälhavaren lyda hemvärnsmän och reservhemvärnsmän inom hemvärnsområdet (4—6 §§).

Hemvärnsmän och reservhemvärnsmän antagas av inskrivningsbefälhavaren efter förslag av hemvärnsområdesbefälhavaren. Hemvärnsmän avses för aktiv tjänst i hemvärnets. Reservhemvärnsmännen bilda en reserv för ersättande av avgångna hemvärnsmän (8 §). Till hemvärnsmän (reservhemvärnsmän) antagas i värnplikthänseende över- och underåriga män ävensom sådana värnpliktiga, vilka på grund av frikallelse, uppskov av längre varaktighet eller annan orsak beräknas icke komma att inkallas till tjänstgöring vid mobilisering. Antagning sker på därom hos inskrivningsbefälhavaren gjord skriftlig ansökan. Med den antagne upprättas kontrakt (hemvärnskontrakt) angående anställningen (9—10 §§).

Hemvärnsman (reservhemvärnsman) må åläggas att under fredstid i utbildningssyfte årligen fullgöra högst 50 timmars tjänstgöring, däri icke inräknas den tid som åtgår för vidmakthållande och förkovran av skjutskicklighet och fältduglighet i övrigt. Nämnda tjänstgöring må icke utan särskild överenskommelse förläggas till hemvärnsmannens (reservhemvärnsmanens) arbetstid (11 § 1 mom.). Under krig ävensom eljest, då Konungen utfärdat befallning att hemvärnets skall hållas i beredskap, är hemvärnsman skyldig att på kallelse inställa sig till den tjänstgöring, som erfordras för fyllandet av hemvärnets uppgifter (11 § 2 mom.).

Vid tjänstgöring under fredstid äger hemvärnsman åtnjuta fri inkvartering ävensom fria resor (12 § 1 mom.). Vid tjänstgöring under krig ävensom då Konungen anbefallt hemvärnets hållande i beredskap åtnjuter hemvärnsman dels fri inkvartering och fria resor, dels dagavlöning med 2 kronor 50 öre för varje tjänstgöringsdag om sammanlagt minst 3 timmar, dels ock för-

sörjningsbidrag för varje sådan tjänstgöringsdag med 2 kronor för hustru och 50 öre för varje hemvärnsmannens eller hans hustrus barn eller adoptivbarn under 16 år, dock att änpling eller frånskild, som sålunda är berättigad till bidrag för ett eller flera barn, äger att för ett av barnen uppbära 2 kronor (12 § 2 mom.).

Hemvärnskrets- eller hemvärnsområdesbefälhavare äga därutöver åtnjuta särskild ersättning i form av ett mindre årligt arvode (12 § 3 mom.).

I anslutning till hemvärnskungörelsen har hemvärnsledningen utfärdat vissa anvisningar beträffande hemvärnets organisation vid vissa statens verk och inrättningar (s. k. verkshemvärn). I enlighet med nämnda anvisningar förutsätts hemvärnsförband skola organiseras vid statliga verk och inrättningar, där verksamheten under alla förhållanden måste hållas vid gång. Verksförband avses uteslutande för det omedelbara skyddet av vederbörande verk tillhörig anläggning (station) enligt de närmare föreskrifter, som fastställas av inskrivningsbefälhavaren i samråd med verket. Ifrågasättes användning av verksförband för andra uppgifter än skyddet av verkets anläggningar, skall samråd ske med verkets ledning, varvid verksledningens önskemål skola tillgodoses. Rekrytering av verksförband sker genom antagning i vanlig ordning enligt hemvärnskungörelsens bestämmelser, dock uteslutande bland den vid verket anställda personalen. Såsom förbandschef förordnas lämplig vid verket anställd befattningshavare. Förbandet utrustas genom försorg av vederbörande inskrivningsbefälhavare, dock förutsättes det, att vapenutrustning i viss utsträckning skall kunna tillhandahållas av vederbörande verk. Utbildningen vid verkshemvärn avses skola bedrivas efter enahanda grunder, som gälla för hemvärnets i övrigt.

A. Avlöning under tjänstgöring vid det allmänna hemvärnets.

I skrivelse den 17 september 1940 har *chefen för armén* framhållit, huru som av ett flertal framställningar till hemvärnsledningen framgått, att för hemvärnsmän, som tillika vore tjänstemän vid den civila statsförvaltningen, avlöningsförhållandena under tjänstgöring vid hemvärnets med vederbörliga avlöningsreglementens nuvarande avfattning bleve synnerligen otillfredsställande, i det att vederbörande under sådan tjänstgöring måste vidkännas C-avdrag, d. v. s. avstå hela lönen. I betraktande av att dels hemvärnsmannen frivilligt och med delvis uppoffrande av sin fritid ställt sig till förfogande för fullgörande av en betydelsefull insats till landets försvar, dels hemvärnsmannens tjänstgöringsskyldighet, sedan han tecknat kontrakt, delvis vore av obligatorisk natur, kunde berörda förhållande icke anses förenligt med rättvisa och billighet.

Chefen för armén har därför hemställt, att civila avlöningsreglementet och civila icke-ordinariereglementet måtte omarbetas därhän, att hemvärnstjänstgöring jämställdes med värnpliktstjänstgöring i landstormen samt att hem-

värnsman sålunda under tjänstledighet för tjänstgöring i denna sin egenskap finge uppbära honom eljest tillkommande avlöning minskad med B-avdrag.

Över nämnda framställning hava *allmänna lönenämnden* och *statskontoret* den 8 respektive den 28 november 1940 avgivit utlåtanden.

Lönenämnden framhåller, att enligt vad som inhämtats, det i vissa fall förekomme, att kortare utbildningskurser eller övningar anordnades under sådana förhållanden, att deltagarna icke samtidigt kunde tjänstgöra i sina civila befattningar. Dessa kurser syntes hittills närmast hava avsett hemvärnsbefälet, men det vore icke uteslutet, att liknande kurser eller övningar anordnades även för andra hemvärnsmän. Lönenämnden ansåge för sin del skäl tala för att ordinarie och extra ordinarie tjänstemän, vilka vore underkastade ovannämnda avlöningsreglementen, medgäves rätt att vid deltagande i dylika utbildningskurser eller övningar uppbära lön med B-avdrag under en tid av högst 14 dagar av ett och samma kalenderår, i anslutning till vad som för närvarande gällde beträffande konstituerad landstormsofficer. Föreskrifter av dylik innebörd syntes lönenämnden lämpligen böra intagas i avlöningsreglementena. Övervägas borde, om icke ett motsvarande stadgande också borde intagas i militära icke-ordinariereglementet.

Statskontoret har till en början erinrat, att under den förstärkta försvarsberedskap, som varit rådande sedan hösten 1939, avsteg befunnits påkallade från de i civila avlöningsreglementet och civila icke-ordinariereglementet meddelade bestämmelserna om avlöning under ledighet för militärtjänstgöring. Bestämmelser i sådant hänseende hade meddelats genom ett flertal olika kungörelser. Huruvida och i vilken utsträckning dessa från avlöningsreglementena avvikande bestämmelser komme att bliva bestående, sedan mera normala förhållanden åter inträtt, vore för närvarande svårt att avgöra. Ämbetsverket föreställde sig emellertid, att framdeles en allmän översyn av bestämmelserna om avlöning under ledighet för militärtjänstgöring bleve ofrånkomlig. Vid sådant förhållande ansåge ämbetsverket tillräckliga skäl icke föreligga att nu i reglementet intaga bestämmelser om avlöning under ledighet för tjänstgöring vid hemvärdet, utan syntes dylika bestämmelser — i avvaktan på en mera definitiv reglering av hithörande spörsmål — böra äga giltighet allenast under förstärkt försvarsberedskap eller partiell mobilisering. Statskontoret hade icke något att erinra mot att dessa provisoriska bestämmelser gäves den innebörd, som lönenämnden föreslagit.

B. Avlöning under tjänstgöring vid verkshemvärn.

I skrivelser den 5 respektive den 18 och den 7 november 1940 hava *generalpoststyrelsen*, *telegrafstyrelsen* och *vattenfallsstyrelsen* — med förmålan att hemvärnsförband avsåges skola organiseras vid postverket och telegrafverket och redan upprättats vid statens vattenfallsverk — en var beträffande sitt förvaltningsområde gjort framställning angående ersättning till den verkspersonal, som komme att tjänstgöra vid sådant förband. Verksstyrelserna framhålla, att i samband med organiserandet av ifrågavarande verkshemvärn uppstått fråga om ersättning åt verkshemvärnsman vid tjänstgöring inom verkshemvärdet, bland annat för sådant fall att hemvärnsman drabbades av sjukdom eller olycksfallsskada under dylik tjänstgöring. Beträffande till allmänna hemvärdet ansluten personal syntes dylika ersättningsfrågor — att

döma av uttalanden i propositionen nr 257 till 1940 års riksdag angående organiserandet av ett hemvärn — tills vidare skola regleras på grundval av 1 § andra stycket förordningen den 18 juni 1927 (nr 234) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring.

Enär verksstyrelsernas ifrågasvarande framställningar äro i allt väsentligt av likalydande innehåll torde jag i det följande kunna inskränka mig till att beröra vad generalpoststyrelsen anfört i ämnet. Beträffande ersättning till postverkets personal under tjänstgöring vid verksförband under de i 11 § 2 mom. hemvärnskungörelsen angivna förutsättningarna d. v. s. under krig eller eljest då Konungen anbefallt hemvärnets hållande i beredskap yttrar generalpoststyrelsen:

Postverkets hemvärnspersonal kommer att utgöras av vid verket anställda tjänstemän och arbetare, vilkas tjänstgöring under krig eller krigsfara måste regleras med hänsyn till de då rådande förhållandena. De kunna således komma att lagas i anspråk än för den egentliga posttjänsten, än för luftskyddstjänstgöring och än för hemvärnstjänst, allteftersom verkets intressen kräva. I alla dessa verksamhetsgrenar komma de sålunda att tjäna postverkets intresse att i möjligaste mån upprätthålla och skydda driften. Det synes därför knappast möjligt att uppdraga några skillnader ur tjänstesynpunkt mellan de olika grenarna. Dessa böra tvärtom samtliga och i samma grad betraktas såsom tjänstgöring vid verket, och det är så mycket mindre befogat, att tjänstemännen vid utövandet av luftskydds- eller verkshemvärnstjänst bliva i avlöningshänseende sämre ställda än vid fullgörandet av den egentliga posttjänsten, som personalen vid de båda förstnämnda tjänstegrenarna kan beräknas bliva utsatt för allvarliga risker för verkets skull. Av sistnämnda skäl är det önskvärt, att de tre olika tjänstegrenarna äro likaberättigade i fråga om ersättning, även med hänsyn därtill, att det eljest med all sannolikhet torde kunna förutses, att personalen ej är villig att utanför det ordinare postarbetet utsätta sig för de särskilda risker, tjänstgöring vid verkshemvärnets medför.

Om man sålunda, såsom generalpoststyrelsen anser riktigt, betraktar tjänsten i verkshemvärnets såsom en särskild form av tjänstgöring vid verket, betingad av de särskilda förhållanden, under vilka hemvärnets är avsett att träda i funktion, bör därav följa, att verkshemvärnsman skall vid tjänstgöring såsom sådan bibehållas vid de avlönings- och pensions- m. fl. förmåner, som enligt nu gällande eller framdeles utfärdade bestämmelser äro förenade med den befattning han innehar eller förordnats att uppehålla vid verket. Å andra sidan bör, enär tjänstgöringen vid verkshemvärnets är beroende av frivilligt åtagande, sådan tjänstgöring icke medföra förmåner från verket utöver dem, som skulle tillkommit tjänstemannen, därest han icke åtagit sig hemvärnstjänsten. Däremot torde det få anses självfallet, att verkshemvärnsman åtnjuter samma förmåner från hemvärnets, som enligt 12 § hemvärnskungörelsen tillkommer övrig hemvärnspersonal.

Det sagda innebär bland annat, att verkshemvärnsman, som under tjänstgöring såsom sådan drabbas av sjukdom eller olycksfallsskada, skall åtnjuta sjukavlöning och läkarvård m. m., såsom om han insjuknat eller drabbats av olycksfallet under utövande av den vanliga posttjänsten. Om dylikt olycksfall föranleder tjänstemans död, bör följaktligen till de efterlevande utgå, förutom familjepension enligt därom gällande bestämmelser, livränta enligt olycksfallsförsäkringslagen. Vad nu sagts beträffande tjänsteman bör i tillämpliga delar gälla även beträffande arbetare vid tjänstgöring såsom

verkshemvärnsman. Han bör sålunda under dylik tjänstgöring äga åtnjuta oavkortad lön, vilken av praktiska skäl bör beräknas på samma sätt som semesterlön (dock icke understigande vid tillfället utgående tidlön), samt, om han under tjänstgöringen drabbas av sjukdom eller olycksfallsskada, samma förmåner, som tillkomma honom i hans vanliga arbete i verkets tjänst, d. v. s. sjukvård och sjukavlönning enligt gällande bestämmelser ävensom invalidpension enligt tjänstepensionsreglementet för arbetare eller beträffande sådan arbetare, som ej äger rätt till tjänstepension, livränta enligt olycksfallsförsäkringslagen. Om olycksfallsskada, varom nu är fråga, medför arbetares död, bör till de efterlevande utgå livränta enligt sistnämnda lag.

Därest de förmåner, som enligt vad sålunda ifrågasatts skulle tillgodonjutas av verkshemvärnsmän vid postverket, bliva ofördelaktigare än enligt de grunder, som tillämpas för hemvärnsmän vid allmänna hemvärdet, böra sistnämnda grunder gälla. Detta synes kunna bliva fallet bland annat om verkshemvärnsman under tjänstgöring såsom sådan i fredstid ådrager sig sjukdom, som medför bestående förlust eller nedsättning av arbetsförmågan eller den sjukes död. I dylikt fall utgår nämligen beträffande personalen vid allmänna hemvärdet livräntor enligt 1927 års militärsättningsföreläggning, under det att olycksfallsersättningslagen berättigar till ersättning endast för olycksfall men icke för sjukdom i allmänhet.

I fråga om ersättning till postverkets personal under tjänstgöring vid verkshemvärdet i fredstid (11 § 1 mom. hemvärnskungörelsen) anför generalpoststyrelsen:

Såsom framgår av hemvärnskungörelsen 11 § 1 mom., skall under fredstid hemvärnsmännens utbildning och övningar ske under hemvärnsmannens fritid. Då inträde i hemvärdet är beroende av frivilligt åtagande, bör givetvis någon ersättning av postverket för tjänstgöring vid verkshemvärdet i regel icke ifrågakomma. Med avseende å avlönings- och pensionsförmåner m. m. vid sjukdom eller olycksfallsskada synas emellertid de föreslagna ersättningsgrunderna böra tillämpas även under fredstjänstgöring vid verkshemvärdet. Detta torde emellertid icke komma att medföra några nämnvärda merutgifter för postverket, alldenstund ersättning för sjukdom i alla vanliga fall utgår efter samma grunder, vare sig tjänsteman (eller arbetare) insjuknar under tjänstgöringstid eller under fritid, och då riskerna för olycksfall under hemvärnstjänstgöring icke torde vara särskilt stora i fredstid.

I ytterligare ett avseende anser generalpoststyrelsen sig emellertid böra föreslå en särskild förmån för verkshemvärnsmännen under fredstid. Ehuru, som ovan sagts, hemvärnsmännens utbildning under fredstid i allmänhet icke må förläggas till hemvärnsmännens arbetstid, kan det likväl till följd av bristen på befäl i hemvärdet understundom bliva nödvändigt att för utbildning till hemvärnsbefäl sammanföra hemvärnsmän till kurser, som pågå hela dagarna under kortare tid. Då tjänstgöring i verkshemvärdet, enligt vad ovan framhållits, principiellt bör likställas med tjänstgöring i den egentliga posttjänsten, bör sådan utbildning till hemvärnsbefäl även kunna jämnställas med postal utbildning. Generalpoststyrelsen vill därför föreslå, att tjänsteman eller arbetare vid postverket för här ifrågavarande utbildning till hemvärnsbefäl må under viss kortare tid, förslagsvis högst 10 dagar arligen, kunna beviljas tjänstledighet med oavkortad lön. Bortsett från nu nämnda fall skulle de ifrågasatta grunderna för ersättning åt verkshemvärnsman äga tillämpning allenast vid tjänstgöring i hemvärdet under de i 11 § 2 punkten hemvärnskungörelsen angivna förutsättningarna.

Beträffande vissa särskilda avlöningsförmåner, såsom övertidsersättning samt resekostnads- och traktamentsersättning, anser generalpoststyrelsen, att dylika förmåner icke böra utgå av postverkets medel för tjänstgöring vid hemvärdet under freds- eller krigsförhållanden.

Telegrafstyrelsen har med avvikelse i denna del från de båda övriga verkstyrelserna uttalat, att de villkor i fråga om resekostnads- och traktamentsersättning samt tjänstgöringstraktamente, som gällde för tjänsteman, vilken deltog i av verket anordnad utbildningskurs, även syntes böra tillämpas vid tjänstemans deltagande under fredstid i kurs för utbildning av hemvärnsbefäl.

Över verkstyrelsernas framställningar har *allmänna lönenämnden* den 26 november 1940 avgivit infordrat utlåtande. Lönenämnden har därvid i huvudsak tillstyrkt de gjorda framställningarna. Emellertid framhåller lönenämnden, att det i 12 § 2 mom. c) hemvärnskungörelsen stadgade försörjningsbidraget, vilket bidrag är avsett att utgå till hemvärnsman vid tjänstgöring i hemvärdet under krig eller då Konungen anbefallt hemvärdets hållande i beredskap, icke bör tillkomma verkshemvärnsman. Lönenämnden förordar telegrafstyrelsens förslag om resekostnads- och traktamentsersättning ävensom tjänstgöringstraktamente till tjänsteman, som deltagar i kurs för utbildning av hemvärnsbefäl, varvid dock nämnden ansett skäl tala för att tjänstgöringstraktamentet bestämdes efter enhetliga grunder för samtliga kursdeltagande hemvärnsmän.

Departements-
chefen.

Vad till en början angår avlöningsförmåner till tjänsteman under tjänstgöring i egenskap av hemvärnsman i det allmänna hemvärdet finner jag i likhet med allmänna lönenämnden och statskontoret skäl tala för att någon del av lönen må behållas. I enlighet med vad lönenämnden föreslagit och statskontoret tillstyrkt förordar jag därför, att i civila avlöningsreglementet avsedd ordinarie tjänsteman och i civila icke-ordinariereglementet eller militära icke-ordinariereglementet avsedd extra ordinarie tjänsteman berättigas under tjänstledighet, som tjänstemannen erhåller för deltagande i hemvärnsövningar och hemvärnskurser, uppbära avlöning med B-avdrag, dock under högst 14 dagar av ett och samma kalenderår. Lön med avdrag motsvarande B-avdrag synes mig under ledighet för samma ändamål även böra — med enahanda tidsbegränsning — tillkomma hemvärnsman, som i kommuns tjänst innehar sådan ordinarie eller extra ordinarie lärar- eller därmed jämförlig befattning, å vilken avlöningsreglementet den 11 november 1938 (nr 660) för lärare vid kommunala flickskolor, kommunala mellanskolor, praktiska mellanskolor och högre folkskolor eller avlöningsreglementet den 30 september 1937 (nr 868) för lärare vid folk- och småskolor är tillämpligt. Samma förmån bör jämväl tillkomma ordinarie eller extra ordinarie nomadlärare.

Jag delar ock den av statskontoret hävdade meningen, att bestämmelser i ämnet för närvarande lämpligen icke böra intagas i själva avlöningsreglementena. Under nu rådande förhållanden och i avvaktan på närmare erfa-

renhet rörande hemvärnets helt nyligen genomförda organisation och hemvärnsrörelsens vidare utveckling synes det mig ändamålsenligast att, i likhet med vad som skett i fråga om avlöning under vanlig militärtjänstgöring åt åtskilliga grupper befattningshavare i statens och kommuns tjänst, i ämnet meddelas allenast provisoriska föreskrifter.

Kungl. Maj:t torde böra av riksdagen utverka bemyndigande att utfärda dylika föreskrifter av i huvudsak det innehåll, jag nyss förordat.

Vad härefter angår generalpoststyrelsens, telegrafstyrelsens och vattenfallsstyrelsens i allt väsentligt samstämmiga förslag i fråga om ersättning till personal vid postverket, telegrafverket och statens vattenfallsverk, som anställs för tjänstgöring vid verkshemvärn, framgår av vad i det föregående blivit anfört, att verksstyrelserna utgått från att ifrågavarande tjänstgöring är att anse såsom en särskild form av tjänstgöring vid vederbörande verk. Styrelserna förutsätta tillika, att de i 12 § hemvärnskungörelsen meddelade ersättningsbestämmelserna skola gälla jämväl för verkshemvärnsmän.

Beträffande verkshemvärnsmans tjänstgöring *under krig ävensom under hemvärn* anbefalld *beredskap* hava styrelserna föreslagit, att verkshemvärnsmannen skall vid sådan tjänstgöring bibehållas vid de avlönings- och pensionsförmåner, som enligt nu gällande eller framdeles utfärdade bestämmelser må vara förenade med den befattning han innehar eller förordnats att uppehålla vid verket. I fråga om vissa avlöningsförmåner ifrågasättes dock meddelande av särbestämmelser. Sålunda borde, med hänsyn till den i 12 § 2 mom. b) hemvärnskungörelsen stadgade dagavlöningen, föreskrivas, att resekostnads- och traktamentsersättning eller tjänstgöringstraktamente icke finge utgå vid tjänstgöring varom nu är fråga. Någon särbestämmelse i fråga om övertidsersättning föreslås däremot ej, enär det kunde förväntas, att Kungl. Maj:t komme att under förhållanden, då verkshemvärn toges i anspråk, meddela inskränkande föreskrifter i ämnet.

I fråga om ersättning till verkshemvärnsmän under tjänstgöring *i fredstid* skulle enligt verksstyrelsernas förslag särskild ersättning av vederbörande verks medel i princip icke medgivas. Vissa särföreskrifter föreslås dock. Sålunda förutsattes, att föreskrifterna om tjänstemans avlönings- och pensionsförmåner m. m. vid sjukdom eller olycksfallsskada skola gälla, även om sjukdomen uppkommit eller skadan inträffat i anledning av tjänstgöring vid hemvärn. Vidare avses, att tjänsteman skulle för deltagande i kurs för utbildning av hemvärnsbefäl kunna beviljas tjänstledighet med oavkortad lön, dock för högst 10 dagar årligen. Telegrafstyrelsen har härvid ansett, att resekostnads- och traktamentsersättning ävensom tjänstgöringstraktamente borde få utgå såsom vid deltagande i av verket anordnad fackutbildningskurs.

Slutligen innefattas i styrelsernas förslag, att till arbetare vid postverket, telegrafverket och statens vattenfallsverk, som tjänstgör vid verkshemvärn, skall under tjänstgöringstiden utgå ersättning efter motsvarande grunder som för tjänstemän.

För egen del anser jag i likhet med verksstyrelserna att, där verkshem-

värnsman beordras till tjänstgöring vid verkshemvärnet under förhållanden som avses i 11 § 2 mom. hemvärnskungörelsen, d. v. s. under krig och eljest, då hemvärnet hålles i beredskap, sådan tjänstgöring är att likställa med annan tjänstgöring i verkets tjänst och att fördenskull den rätt med avseende å avlöning och pension, som tillkommer hemvärnsmannen i hans civila befattning, bör bibehållas även under hemvärnstjänstgöringen. Jag förutsätter dock härvid, att varken resekostnads- och traktamentsersättning eller tjänstgöringstraktamente eller ersättning för övertid skall utgå under ifrågavarande tjänstgöring. I likhet med lönenämnden anser jag, att det i 12 § hemvärnskungörelsen stadgade försörjningsbidraget icke bör tillkomma verkshemvärnsman.

Jag biträder ock den av verksstyrelserna uttalade uppfattningen att i princip någon ersättning av verksmedel icke bör utgå till verkshemvärnsman under tjänstgöring vid hemvärnet i fredstid. Däremot torde den rätt med avseende å avlöning och pension vid sjukdom och olycksfallsskada, ådragen i hemvärnstjänsten, som föreslagits, böra få åtnjutas. Jag vill i avseende härå framhålla, att även hemvärnstjänstgöring under nu avsedda förhållanden sker i verkets intresse och att det för ernående av tilifredsställande rekrytering av verkshemvärnet torde bliva erforderligt, att nämnda särskilda förmåner erbjudas tjänstemännen. Likaledes synas mig de föreslagna förmånerna av oavkortad lön under högst 10 dagar för år samt resekostnads- och traktamentsersättning ävensom tjänstgöringstraktamente vid deltagande i kurser för hemvärnsbefäl böra få tillgodonjutas, resekostnads- och traktamentsersättning samt tjänstgöringstraktamente dock endast i de fall, då vederbörande icke erhåller fria resor m. m. enligt bestämmelserna i hemvärnskungörelsen. Det av lönenämnden väckta detaljspörsmålet om fastställande av ett enhetligt tjänstgöringstraktamente torde få närmare övervägas i samband med utfärdande av de bestämmelser rörande villkoren för verkspersonalens tjänstgöring vid verkshemvärnet, som bliva erforderliga.

Jag förutsätter, att vid bifall till vad jag nu förordat ersättning enligt föreslagna grunder jämväl skall tillkomma arbetare vid här ifrågavarande verk under tjänstgöring vid verkshemvärnet.

Med hänsyn till arten av de förmåner, varom här är fråga, föreslår jag, att Kungl. Maj:t hemställer om riksdagens medgivande att utfärda erforderliga bestämmelser i huvudsaklig överensstämmelse med vad jag i det föregående förordat. Enligt vad jag inhämtat är emellertid avsikten att anordna verkshemvärn jämväl vid statens järnvägar. Sådan fråga kan möjligen bliva aktuell även vid något annat statens verk. Då de i det föregående föreslagna grunderna för avlöning m. m. till personal under tjänstgöring vid verkshemvärn givetvis böra gälla även i dessa fall, synes det lämpligt, att medgivandet erhåller generell karaktär.

8. Visst undantag från de i civila avlöningsreglementet meddelade bestämmelserna angående tjänstedräkt.

Jämlikt 45 § civila avlöningsreglementet äger tjänsteman, som är pliktig att under tjänstgöring vara iförd tjänstedräkt (uniform) eller bära tjänstetecken eller vars tjänstgöring påkallar nyttjandet av särskild skyddsbeklädnad, att genom vederbörande myndighets försorg bekomma för ändamålet erforderliga persedlar eller materialier antingen med äganderätt, mot särskild ersättning enligt de i 46 § angivna grunderna, eller, där så prövas lämpligt i fråga om tjänstetecken eller skyddsbeklädnad, såsom lån. Ersättning för utbekomna klädespersedlar eller materialier skall jämlikt 46 § sagda reglemente motsvara myndighetens självkostnadspris. I fråga om tjänsteman, som är pliktig att under tjänstgöring bära fullständig uniform, skall dock vid ersättningens bestämmande avdragas ett belopp, motsvarande trettio procent av självkostnadspriset, vederbörande myndighet likväl obetaget att, där särskilda skäl därtill föreligga, medgiva större avdrag, dock högst femtio procent av självkostnadspriset.

Vad sålunda stadgats i fråga om tjänstedräkt för ordinarie tjänstemän gäller enligt 23 och 41 §§ civila icke-ordinariereglementet jämväl för extra ordinarie och extra tjänstemän (aspiranter).

I skrivelse den 29 oktober 1940 har *lotsstyrelsen* hemställt om Kungl. Maj:ts medgivande att, med tillämpning av de i 46 § civila avlöningsreglementet angivna grunderna, till uniformspliktig tjänsteman vid lots- och fyrstaten, vilken själv anskaffat uniformspersedel, som av styrelsen prövas erforderlig, utbetala bidrag till anskaffningskostnaderna. Styrelsen har därvid till en början anfört, att befattningshavare vid lots- och fyrstaten vore skyldiga att i tjänsten bära uniform enligt bestämmelser, som år 1923 av styrelsen utfärdats. Dessa bestämmelser vore emellertid föremål för omarbeting inom styrelsen. Under arbetet härmed hade från personalhåll framhållits vissa önskemål om hur uniformsanskaffningen borde organiseras. Sålunda hade lotsförbundet i en till lotsstyrelsen ingiven framställning uttalat sig för att uniformstyg borde anskaffas genom lotsstyrelsens försorg men att varje befattningshavare borde få ombesörja tillverkningen av uniform hos skräddare, som befattningshavaren själv utvalde. Även för dessa tillverkningskostnader — för foder, sylön m. m. — borde emellertid enligt lotsförbundets mening ersättning beredas befattningshavaren enligt de i 46 § civila avlöningsreglementet angivna grunderna.

För egen del har lotsstyrelsen anfört följande:

Med hänsyn till betydelsen av att tjänstemännen erhålla uniformer med god passform och då vid central tillverkning av uniformer provning för stora grupper av tjänstemän icke kan på lämpligt sätt organiseras, finner jämväl lotsstyrelsen angeläget, att för lots- och fyrstatens längs rikets kuster utspredda personal möjlighet öppnas för anskaffning av uniformer i den ord-

ning personalorganisationerna hemställt. En dylik ordning skulle ock för- enkla anskaffningsförfarandet och därför vara jämväl för staten fördelaktig. På statsverket belöpande kostnader skulle vid denna ordning i varje fall icke bliva större än vid anskaffning genom styrelsens försorg. För central tillverkning av uniformer ifrågakomma i första hand arméns centrala be- klädnadsverkstad i Stockholm och marinens centrala beklädnadsverkstad i Karlskrona, vilka verkstäder med fördel anlitas av vissa civila förvaltnings- grenar. Under nuvarande förhållanden kunna dessa två verkstäder icke åtaga sig sådan tillverkning på grund av omfattningen av arbetet för försvars- väsendet. Jämväl denna omständighet talar för att tillverkning bör få ord- nas av tjänstemännen själva. Ersättningsreglerna i 46 § civila avlönings- reglementet torde emellertid få anses lägga ett visst hinder för en dylik ord- ning. Visserligen kan personalen från lotsstyrelsen erhålla materialier till ett pris, motsvarande självkostnadspriset och med stadgat avdrag, lägst 30 procent, men för sylön och eventuellt andra tillbehör synes med nuvarande avfattning av stadgandet någon dylik förmån icke kunna beredas personalen vid sådan enskild anskaffning, som nyss nämnts. På grund av vad förut anförts bör enligt lotsstyrelsens uppfattning möjlighet beredas styrelsen att jämväl för dylika kostnader tillerkänna personalen samma förmån som vid central tillverkning skulle ha utgått. Förmånen har styrelsen tänkt sig böra utgå i form av särskilt kontant bidrag till tjänstemannen. Såsom förutsätt- ning för erhållande av sådant bidrag bör gälla, att medgivande i varje särskilt fall inhämtats för anskaffning i dylik ordning och bidragets storlek torde, med ledning av de priser som gälla vid central tillverkning såsom t. ex. vid arméns centrala beklädnadsverkstad, böra beräknas enligt de i 46 § civila avlöningsreglementet angivna grunderna. Såsom villkor för erhållande av dylikt bidrag torde självfallet böra uppställas, att uniformspersedeln är ut- förd enligt fastställda bestämmelser och i övrigt av fullgod beskaffenhet.

Med den sålunda ifrågasatta ordningen för anskaffandet av uniform har styrelsen icke avsett att betaga den som så önskar möjlighet att bekomma uniform från verkstad, med vilken överenskommelse träffas om central till- verkning av uniformspersedlar.

Då enligt vad styrelsen erfarit ett antal befattningshavare efter den 1 juli 1939 redan gått i författning om enskild anskaffning av uniformspersedlar, varvid i vissa fall även tyg anskaffats utan styrelsens förmedling, anser sty- relsen skäligt, att jämväl dessa befattningshavare efter prövning av lotssty- relsen i varje särskilt fall må kunna beredas ersättning enligt samma grunder som nyss sagts. Sedan styrelsen under år 1940 anskaffat uniformstyg kom- mer sådant att för framtiden i mån av tillgång tillhandahållas personalen. Den kontanta ersättningen skulle sålunda för framtiden regelmässigt endast komma att avse kostnader för sylön och vissa tillbehör. Med hänsyn till försörjningsläget i landet i fråga om textilvaror och då svårigheter torde kunna uppstå att förnya styrelsens lager av uniformstyg synes dock enligt styrelsens uppfattning möjlighet böra lämnas öppen för styrelsen att jämväl framdeles bereda personalen ersättning även för tyg, som anskaffats på en- skild väg.

I infortrat utlåtande den 23 november 1940 över lotsstyrelsens ifrågava- rande framställning har *allmänna lönenämnden* anfört bl. a. följande:

Den av lotsstyrelsen väckta frågan om ersättning för uniforms anskaffning vore närmast av praktisk natur och lönenämnden hade för sin del icke någon bestämd uppfattning, huru detta spörsmål lämpligen borde lösas. Beträffande en av detaljerna i lotsstyrelsens förslag ställde sig emellertid lönenämnden

tveksam, nämligen i fråga om bestämmandet av det kontanta bidraget. Enligt lotsstyrelsens förslag skulle detta beräknas med ledning av priserna vid central tillverkning. En dylik beräkningsgrund komme, så vitt lönenämnden kunde se, icke att giva ett fullt exakt resultat, enär självkostnadspriset väl måste bestämmas med utgångspunkt från den centrala tillverkarens produktion, vilken med det nu tilltänkta systemet icke skulle kunna på förhand bestämmas.

I fråga om möjligheterna att genomföra den ifrågasatta omläggningen inom ramen för de nuvarande bestämmelserna i civila avlöningsreglementet ville lönenämnden påpeka, att sagda bestämmelser förutsatte, att persedlarna utbekommes genom myndighetens försorg. Därest en dylik anordning kunde genomföras med avseende å det av lotsstyrelsen ifrågasatta tillvägagångssättet, syntes styrelsen själv kunna vidtaga den tilltänkta omläggningen, I annat fall torde en ändring av bestämmelserna bliva erforderlig, och härför erfordrades riksdagens medverkan.

En ledamot av nämnden har reservationsvis förklarat sig anse, att nämnden bort avstyrka lotsstyrelsens hemställan på den grund, att en spridning av uniformstillverkningen på sätt som föreslagits kunde vara ägnad att medföra försvagad kontroll från verkets sida och ökade kostnader för statsverket.

Enligt avlöningsreglementets bestämmelser är tjänsteman, som är pliktig att bära fullständig uniform, berättigad att vid inköp från vederbörande verk av uniformspersedlar eller materialier därtill erhålla bidrag av statsmedel till anskaffningen i form av rabatt å det självkostnadspris, som verket haft att vidkännas för persedlarnas eller materialiernas upphandling. Förutsättningen för erhållande av dylikt bidrag är sålunda, att anskaffningen sker genom vederbörande verks försorg. Enligt lotsstyrelsens föreliggande förslag skulle tjänsteman vid lots- och fyrstaten, som visserligen mot ersättning med rabatt utbekommit material (tyg m. m.) från verket men själv ombesörjt tillverkningen av uniformspersedlarna, erhålla kontant bidrag till tillverkningskostnaderna. Lotsstyrelsen har därjämte ansett, att till tjänsteman, som under övergångstiden från civila avlöningsreglementets ikraftträdande den 1 juli 1939 till dess styrelsen under år 1940 hunnit anskaffa erforderligt lager av tyg m. m. för personalens uniformsbehov, utan styrelsens förmedling ombesörjt såväl inköp av tyg till uniform som uniformstillverkningen, skulle kunna utbetalas kontant bidrag beträffande hela uniformskostnaden. Möjlighet borde lämnas öppen att även framdeles bereda personalen sådan ersättning.

Om jag ock hyser viss tveksamhet inför den av lotsstyrelsen föreslagna anordningen, har jag likväl ansett mig, särskilt med hänsyn till den anförda svårigheten för styrelsen att under nuvarande förhållanden centralt anskaffa och mot ersättning tillhandahålla färdiga uniformer åt den uniformspliktiga personalen, icke böra motsätta mig styrelsens förslag att medgiva kontanta bidrag till tjänstemän, som själva ombesörja tillverkning av sina uniformspersedlar. Ett medgivande för styrelsen att utbetala dylika bidrag bör dock endast lämnas försöksvis tills vidare under nu rådande krisförhållanden. Såsom ovillkorlig förutsättning för detta medgivande bör gälla, att verket häri-

*Departements-
chefen.*

genom icke åsamkas större kostnader för personalens uniformering än som skulle uppkomma vid anskaffning genom verkets försorg av färdiga uniformspersedlar. Medgivandet torde även få inbegripa bidrag till personalens kostnader för inköpt uniformstyg under den förut omförmälda övergångstiden liksom även eljest, där särskilda skäl föreligga.

Då den försöksvisa anordning, jag sålunda förordar, uppenbarligen innebär ett avsteg från bestämmelserna om tjänstedräkt i civila avlöningsreglementet, torde Kungl. Maj:t böra inhämta riksdagens bemyndigande att meddela beslut härutinnan.

9. Fråga om rätt för hos distriktslantmätare anställt tekniskt biträde, som åtnjutit ledighet för värnpliktstjänstgöring i anledning av förstärkt försvarsberedskap eller partiell mobilisering, att erhålla avlöningsförbättring av statsmedel.

I proposition, nr 97, till 1939 års lagtima riksdag framlade Kungl. Maj:t förslag om avlöningsförbättring enligt vissa grunder till de hos distriktslantmäternas anställda tekniska biträdena. Förslaget blev av riksdagen godkänt (skr. nr 183). I enlighet härmed har Kungl. Maj:t i brev till lantmäteristyrelsen den 26 maj 1939 med tillämpning från och med budgetåret 1939/40 föreskrivit följande:

1. Av lantmäteristyrelsen hos lantmätare anställt tekniskt biträde, som efter förordnande av styrelsen innehåft sådan anställning under tre år eller mera med en sammanlagd effektiv tjänstgöringstid av minst 24 månader, må erhålla avlöningsförbättring av statsmedel genom ålderstillägg å 240 kronor för därefter infallande kalenderår om minst 8 effektiva tjänstgöringsmånader. På enahanda villkor må efter ytterligare tre anställningsår ålderstillägget utgå med 480 kronor, efter ytterligare tre år med 720 kronor och slutligen efter ytterligare tre år med 960 kronor.

2. Beräkningen av tjänstgöringsmånader skall ske på det sätt, att vid del av månad sammanlagda dagantalet medräknas och därvid trettio dagar beräknas såsom hel månad.

3. Avlöningsförbättringen utbetalas vid ingången av kalenderåret näst efter det, för vilket avlöningsförbättringen skall utgå.

4. Det åligger lantmäteristyrelsen att såväl själv som genom överlantmäternas i länen övervaka, att obehörig nedsättning i tekniskt biträdes löneförmåner icke sker, då sådant biträde tillerkännes avlöningsförbättring av statsmedel.

5. Lantmäteristyrelsen har att besluta om och utbetala här ifrågavarande avlöningsförbättring samt meddela de närmare bestämmelser i ämnet, som må finnas erforderliga.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 15 oktober 1940 har *Sveriges lantmäteritekniska biträdens riksförening* framhållit att, enligt en år 1940 verkställd undersökning, av 109 anställda tekniska biträden högst 94 vore värnpliktiga och att av dessa 94 biträden minst 45, därav 32 familjeförsörjare, varit eller vore inkallade till värnpliktstjänstgöring. De bland dessa sistnämnda biträ-

den, som på grund av sin militärtjänstgöring icke kunde fullgöra tjänstgöring inom lantmäteriet under sammanlagt 8 månader av år 1940, kunde icke enligt gällande bestämmelser komma i åtnjutande av avlöningsförbättring för nämnda år och bleve sålunda sämre ställda än övriga, icke inkallade biträden.

I betraktande härav har föreningen i sin skrivelse hemställt, att Kungl. Maj:t måtte av billighetsskäl medgiva, att avlöningsförbättring av statsmedel måtte få utgå till tekniskt biträde, ändock att sådant biträde på grund av värnpliktstjänstgöring i anledning av förstärkt försvarsberedskap eller partiell mobilisering icke kunnat fullgöra härför stadgad tjänstgöring inom lantmäteriet.

Över framställningen i fråga har *lantmäteristyrelsen, allmänna lönenämnden* och *statskontoret* den 21 november 1940 respektive den 18 december 1940 och den 11 januari 1941 avgivit infortrade utlåtanden.

Lantmäteristyrelsen yttrar bl. a., att i fråga om de avlöningsförmåner tekniskt biträde åtnjöte av den lantmätare, hos vilken han vore anställd, kunde — då bitrådets avlöande hänförde sig till den inkomst lantmätare enligt lantmäteritaxan erhöle av bitrådets arbete — icke annat vara att påräkna än att bitradet under värnpliktstjänstgöringen finge avstå samtliga dessa avlöningsförmåner. Med hänsyn härtill och till avlöningsförbättringens karaktär av ålderstillägg och förutsättningen av en längre tids tjänstgöring hos lantmätare syntes starka skäl tala för bifall till den gjorda framställningen. Ett villkor för att värnpliktstjänstgöringen finge inräknas i den effektiva tjänstgöringstiden borde emellertid vara, att densamma verkligen varit orsak till förlorad effektiv tjänstgöringstid. Dessutom syntes det vara mera konsekvent och rättvist, om inräknande av värnpliktstjänstgöringen finge ske även beträffande den sammanlagda effektiva tjänstgöringstid av minst 24 månader, som krävdes för grundläggande av rätt till avlöningsförbättring och höjning av sådan.

Lönenämnden framhåller, att då inkallelse till värnpliktstjänstgöring av förevarande slag ansetts icke böra menligt inverka på de reglerade tjänstemännens rätt till löneklassuppflyttning, lönenämnden ansåge sig icke böra framställa någon erinran mot bifall till vad lantmäteristyrelsen föreslagit.

Statskontoret har biträtt den mening, åt vilken allmänna lönenämnden givit uttryck.

Icke heller jag har något att erinra mot att värnpliktstjänstgöring, varom här är fråga, får tagas i betraktande som effektiv tjänstgöring för erhållande av avlöningsförbättring. Jag förordar sålunda, att Kungl. Maj:t utverkar medgivande av riksdagen, att tekniskt biträde må såsom effektiv tjänstgöringstid för erhållande av avlöningsförbättring taga i betraktande jämväl tid, varunder han i anledning av förstärkt försvarsberedskap eller partiell mobilisering varit inkallad till värnpliktstjänstgöring, dock endast i den mån bitradet av värnpliktstjänstgöringen varit hindrad att fullgöra för avlöningsförbättringens åtnjutande eljest föreskriven tjänstgöring.

*Departements-
chefen.*

10. Förlängt bemyndigande för Kungl. Maj:t att meddela särskilda avlöningsföreskrifter vid eventuell övergång till krisadministration.

I proposition, nr 294, till 1940 års lagtima riksdag framlade Kungl. Maj:t på min föredragning förslag i vissa av krisläget föranledda lönespörsmål. Därvid hemställde Kungl. Maj:t — under åberopande av en inom finansdepartementet upprättad promemoria i ärendet — bl. a. om riksdagens bemyndigande att meddela de särskilda avlöningsföreskrifter, som sammanhänge med övergång till krisadministration. Bemyndigandet skulle, på sätt jag anfört, avse, förutom rätt att överföra tjänstemän på en särskild temporär krisindragningsstat och besluta om dessa tjänstemäns avlöningsförmåner, jämväl befogenhet att, om och i den mån så befunnes lämpligt, föreskriva vissa begränsningar av löneförmånerna till den personal, som bibehölles i tjänstgöring.

I skrivelse den 18 juni 1940, nr 437, anmälde riksdagen sitt beslut i anledning av propositionen. Beträffande de löneproblem, som sammanhänge med genomförandet av en krisadministration, yttrade riksdagen, att riksdagen insåge nödvändigheten av att Kungl. Maj:t lämnades vittgående befogenheter i de hänseenden jag angivit. Det syntes dock riksdagen angeläget, att riksdagen med icke alltför stora mellanrum sattes i tillfälle att verkställa omprövning av såväl behovet som omfattningen av den fullmakt, varom här vore fråga. Riksdagen hade därför funnit sig böra i princip begränsa fullmakten till att gälla ett budgetår i sänder.

*Departements-
chefen.*

Enär de förhållanden, som föregående år föranledde Kungl. Maj:t att hos riksdagen utverka förenämnda bemyndigande, alltjämt äro för handen, vill jag förorda, att Kungl. Maj:t hos riksdagen utverkar bemyndigandets förlängning för nästkommande budgetår.

11. Skyldighet i vissa fall för beställningshavare vid försvarsväsendet att underkasta sig läkarundersökning m. m.

I skrivelse den 4 juli 1940 hava *arméförvaltningens civila departement och sjukvårdsstyrelse* anfört:

I 1 § första stycket kungörelsen den 18 juli 1935, nr 460, angående skyldighet i vissa fall att förete läkarintyg för vinnande av anställning i statens tjänst föreskrives, att anställning i befattning, med vilken är förenad pensionsrätt enligt civila tjänstepensionsreglementet den 30 juni 1934, nr 442, icke må vinnas av någon, med mindre han företett läkarintyg angående sitt hälsotillstånd. Vidare stadgas i kungörelsen den 18 juli 1935, nr 459, angående skyldighet för tjänsteman, tillhörande den civila statsförvaltningen, att i vissa fall underkasta sig läkarundersökning m. m., bland annat, att vederbörande myndighet, då så finnes erforderligt, äger förskriva, att tjänsteman skall underkastas vederbörlig läkarundersökning. Under tiden för dylik un-

dersökning må tjänstemannen beviljas ledighet såsom på grund av sjukdom. Jämlikt 15 § 1 mom. sista stycket civila avlöningsreglementet och 14 § 1 mom. sista stycket civila icke-ordinariereglementet skall under den tid ledighet åtnjutes för dylik tvångsvis anordnad läkarundersökning bestämmelserna i nämnda moment angående avlöning under tjänstledighet till följd av sjukdom vara tillämpliga.

Bestämmelser motsvarande de här angivna saknas för vid försvarsväsendet anställd civil personal, vilken åtnjuter pensionsrätt enligt militära tjänstepensionsreglementet.

Samma skäl, som föranlett nämnda bestämmelser för personal hänförlig under civila tjänstepensionsreglementet, tala emellertid för, att motsvarande bestämmelser utfärdas jämväl för civil personal hänförlig under militära tjänstepensionsreglementet.

I anslutning till det anförda hava civila departementet och sjukvårdsstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte — i vad avser ändringar i militära avlöningsreglementet efter riksdagens hörande — utfärda föreskrifter i enlighet med vad i det föregående anförts.

I ärendet hava infordrade utlåtanden avgivits av *flygförvaltningen* den 26 juli och av *marinförvaltningen* den 12 augusti 1940.

Flygförvaltningen har anført, att ämbetsverket, som redan i viss utsträckning av civil personal fordrat företeende av läkarintyg för vinnande av anställning i befattning med vilken vore förenad pensionsrätt enligt militära tjänstepensionsreglementet, funne sig böra tillstyrka utfärdandet av bestämmelser i framställningens syfte.

Marinförvaltningen har förklarat sig icke hava något att erinra mot bifall till den gjorda framställningen.

Härefter har *försvarsväsendets lönenämnd* avgivit ett den 11 februari 1941 dagtecknat utlåtande i ärendet. Lönenämnden anför:

Försvarsväsendets lönenämnd tillstyrker för sin del, att föreskrifterna angående skyldighet i vissa fall att förete läkarintyg för vinnande av anställning i statens tjänst ävensom angående skyldighet för tjänsteman att i vissa fall underkasta sig läkarundersökning m. m. utvidgas att avse jämväl civil personal, vilken åtnjuter pensionsrätt enligt militära tjänstepensionsreglementet. Några motsvarande stadganden rörande militär och civilmilitär personal torde ej erfordras, enär föreskrifter rörande skyldighet för sådan personal att förete läkarintyg för vinnande av anställning i befattning, med vilken är förenad pensionsrätt, meddelats i annan ordning och skyldighet att underkasta sig läkarundersökning torde kunna åläggas denna personal efter därom av vederbörande befälhavare utfärdad order. Införandet av föreskrift i militära avlöningsreglementet respektive icke-ordinariereglementet motsvarande de ovan berörda stadgandena i civila avlöningsreglementet respektive icke-ordinariereglementet, synes emellertid lönenämnden böra avse all personal, å vilken de militära avlöningsreglementena äro tillämpliga.

I likhet med myndigheterna tillstyrker jag, att gällande kungörelse angående skyldighet i vissa fall att förete läkarintyg för vinnande av anställning i statens tjänst ändras på det sätt, att bestämmelserna bliva tillämpliga jämväl å vid försvarsväsendet anställd civil personal, vilken åtnjuter pensionsrätt enligt militära tjänstepensionsreglementet. Jag torde framdeles få ånyo anmäla denna fråga inför Kungl. Maj:t.

*Departements-
chefen.*

Jämväl beträffande frågan om en motsvarande utvidgning av gällande bestämmelser angående skyldighet för tjänsteman, tillhörande den civila statsförvaltningen, att i vissa fall underkasta sig läkarundersökning m. m. kan jag ansluta mig till det föreliggande förslaget. Då hithörande bestämmelser (kungörelsen 1935: 459) tillkommit efter riksdagens hörande, torde Kungl. Maj:t böra inhämta riksdagens bemyndigande att meddela erforderliga föreskrifter på denna punkt.

Såsom en konsekvens av det nu anförda bör emellertid även övervägas införandet av visst tillägg till de i militära avlöningsreglementet intagna bestämmelserna om avlöning under tjänstledighet för behörigen styrkt sjukdom. Nämda tillägg skulle — i anslutning till stadgandet i 15 § 1 mom. civila avlöningsreglementet — innebära, att vad i 20 § 1 mom. militära avlöningsreglementet sägs skall, i enlighet med vad därom särskilt stadgas, gälla även i fråga om avlöning till beställningshavare, som erhåller tjänstledighet för tvångsvis anordnad läkarundersökning. Jag finner mig, med beaktande jämväl av vad försvarsväsendets lönenämnd anført, böra tillstyrka, att till riksdagen avlåtes förslag till ändrad lydelse av 20 § 1 mom. militära avlöningsreglementet av nu angiven innebörd.

Därest förslaget vinner riksdagens bifall, torde Kungl. Maj:t sedermera böra besluta om införande av motsvarande bestämmelse i militära icke-ordinariereglementet.

Hemställan.

Inom finansdepartementet har utarbetats dels förslag till *kungörelse om ändring i vissa delar av civila avlöningsreglementet aen 4 januari 1939 (nr 8)*, dels ock förslag till *kungörelse om ändring av 20 § 1 mom. militära avlöningsreglementet den 15 juni 1939 (nr 275)*. Förslagen innefatta de ändringar i berörda avlöningsreglementen, som i det föregående förordats.

Under åberopande av vad sålunda i skilda hänseenden anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna förberörda förslag till kungörelser,

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med vad i det föregående förordats vidtagna ändring av bestämmelserna angående kvinnlig lärars avlöning under ledighet för havandeskap eller barnsbörd i 19 § avlöningsreglementet den 30 september 1937 för lärare vid folk- och småskolor samt i 14 och 33 §§ avlöningsreglementet den 11 november 1938 för lärare vid kommunala flickskolor, kommunala mellanskolor, praktiska mellanskolor och högre folkskolor,

dels medgiva, att ordinarie läraren i musik vid östra realskolan i Göteborg Werther Carlson må med sin tjänst förena befattning såsom ordinarie folkskollärare vid Göteborgs folk-

skolor och att ordinarie folkskolläraren vid Göteborgs folkskolor Torsten Carlsson må med sin tjänst förena befattningen såsom ordinarie kantor och organist vid Göteborgs Masthuggs församling,

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, i huvudsak enligt de grunder, som i det föregående angivits, utfärda bestämmelser angående avlöning till vissa befattningshavare (lärare) i statens tjänst ävensom till vissa kommunalt anställda lärare under tjänstledighet för deltagande i hemvärnsövningar och hemvärnskurser,

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, i huvudsak enligt de grunder, som i det föregående angivits, utfärda bestämmelser angående avlöning m. m. till befattningshavare i statens tjänst under tjänstgöring vid verkshemvärn,

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att besluta om kontant bidrag till sådan uniformspliktig personal vid lots- och fyrstaten, som själv ombesörjer anskaffning av färdiga uniformspersedlar,

dels medgiva, att hos lantmätare anställt tekniskt biträde må såsom effektiv tjänstgöringstid för erhållande av avlöningsförbättring av statsmedel taga i betraktande jämväl tid, varunder biträdet i anledning av förstärkt försvarsberedskap eller partiell mobilisering varit inkallad till värnpliktstjänstgöring, dock endast i den mån biträdet på grund av värnpliktstjänstgöringen varit hindrad att fullgöra för avlöningsförbättringens åtnjutande eljest föreskriven tjänstgöring,

dels lämna Kungl. Maj:t fortsatt bemyndigande för budgetåret 1941/42 att meddela särskilda avlöningsföreskrifter vid eventuell övergång till krisadministration,

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att meddela erforderliga föreskrifter angående skyldighet för vid försvarsväsendet anställd civil personal, vilken åtnjuter pensionsrätt enligt militära pensionsreglementet, att underkasta sig läkarundersökning m. m.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

V. Schwartz.